

Maraka Maraka Yesu a Fe Xibaru Faŋin Naxan Sεbε

Yesu fɔxərabira naanin nan Marigi Yesu a taruxun nun a falane sεbε Alaa Nii Sarijanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Muxune laxi a ra a Maraka a gbeen sεbεxi nεn alogo Romi kaane xa dεnkεleya Yesu ma. A feene yεbaxi kiina nde yi alogo Romi kaane xa la Yesu sεnbεn na. Yesu kabanako feen naxanye ligaxi, ne nan yεbaxi dangu Yesu xaranna ra Maraka gbeen kui.

Maraka Kitabun yireni ito sεbεxi nεn jεε tonge saxan jεxəndən Yesu te xanbini kore xənna ma. Kitabun yireni ito Yesu rafu feen nan singe yεbama igeni. A mi a bari feen yεbama. Yesu dunuja yi gidini, a xaran wuyaxi tī nεn a yamaan xa. A mən kabanako fe wuyaxi liga nεn. Maraka na nan yεbama Ningila Yesu kui. Dənxən na, a Yesu a sayaan nan yεbama e nun a rakeli fena sayani.

*Yoni Marafu Tiina kawandina
Matiyu 3.1-12, Luka 3.1-18, Yoni 1.19-28*

¹ Ningila Yesu a fe fələn ni ito ra, Alaa Muxu Sugandixina, Alaa Dii Xεməna.* ² A sεbεxi Nabi Essayi Kitabun kui, a naxa,

---

* **1:1:** Yesu yatεxi Alaa Dii Xεmən na bayo a fafe mi toxi dunuja yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Na feen sεbεxi Luka 1.34-35 nan kui.

“N nan n ma xeraan nasigama nən i yee ra,
a kiraan nafala i xa.

³ Muxuna nde xuiin minima tonbonni,
a naxa, ‘E kirani tən Marigin yee ra,
ε kirane matinxin a xa!’ ”[†]

⁴ Nanara, Yoni yi mini kənənni tonbonni, a lu
yamaan nafuyε igeni e tubi feen na Ala ma, a e
kawandi, a e xa e xun xanbi so e yulubine yi, e
yi rafu igeni alogo e yulubine xa xafari. ⁵ Yudaya
kaane nun Yerusalen kaane birin yi siga a fəma.
E yi e ti e yulubine ra. A yi e rafu igeni Yuruden
baani e tubi feen na. ⁶ Nəgəmə xabe dugin nan
yi ragodoxi Yoni ma, a tagi xidixi kidin na. A
yi baloma tuguminne nun kumin nan na. ⁷ A yi
kawandin ba yamaan xa, a naxa, “Naxan fama n
tan xanbi ra, na senben gbo dangu n tan na, n mi
sa lan nən n xa findi a sankidin luti fulunna ra. ⁸ N
tan ε rafuma igen nin iki, koni a tan ε rafuma Alaa
Nii Sarijhanxin nin.”

Yesu rafu fena igeni

Matiyu 3.13-4.11, Luka 3.21-22, 4.1-13

⁹ Na xanbi ra, Yesu yi fa sa keli Nasareti taani
Galile yamanani. Yoni yi a rafu Yuruden baani.

¹⁰ Yesu yi a rakelima igeni waxatin naxan yi, a yi
kore xənna to rabiyε, Alaa Nii Sarijhanxin yi godo a
ma ganba sawurani. ¹¹ A yi fala xuiin mə keli kore,
a naxa, “N nafan Dii Xəmən ni i tan na. I bata n
kənən ki fəji.”

¹² Na waxati yətəni, Alaa Nii Sarijhanxin yi a
rasiga tonbonni. ¹³ A yi lu na yi soge tonge naanin.
Setana yi kata a xa a ratantan. Yesu nun burunna
subene nan yi a ra. Malekane fan yi fa a mali.

[†] **1:3:** Esayi 40.3

*Yesu yi muxu naanin xili
Matiyu 4.12-22, Luka 4.14-15, 5.1-11*

¹⁴ E yelin xanbini Yoni se kasoon na, Yesu yi siga Galile yamanani. A sa Alaa falan Xibaru Fajin kawandin ba yamaan xa, ¹⁵ a naxa, “Waxatin bata a li, Alaa Mangayaan bata maso. Ε ε xun xanbi so ε hakene yi, ε dənkəleya n ma falan Xibaru Fajin ma.”

¹⁶ Awa, Yesu yi sigan tima Galile Daraan dəxən ma waxatin naxan yi, a yεxε suxun muxu firin to, Simōn nun a ngaxakedenna Andire. E yi yεxε suxu nin yalaan na darani. ¹⁷ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε bira n fəxə ra. N xa ε findi muxu fenne ra Ala xa alo ε yεxεn suxuma kii naxan yi.” ¹⁸ E yi e yalane bira mafuren! E bira a fəxə ra. ¹⁹ Yesu mən yi siga yεen na ndedi, a yi Yaki nun a ngaxakedenna Yoni to, Sebede a dii xəmene. E yi e yalane yitənma kunkin kui. ²⁰ Yesu yi e xili keden na. E yi e fafe Sebede nun walikene lu kunkin kui, e bira Yesu fəxə ra.

*Yinnan muxun naxan fəxə ra
Luka 4.31-37*

²¹ E yi sa Kaperunan taan li. Yesu yi so salide banxini Matabu Ləxəni, a yi lu xaranna tiye. ²² Yamaan yi kabə Yesu xaran ti kəjaan ma, amasətə a yi xaranna tima Ala sənben nin. A mi yi luxi alo sariya karaməxəne. ²³ Na waxatin yətəni, xəmene nde yi e salideni yinna naxin yi naxan fəxə ra. Yinnan yi xəmən nasənxə, a yi falan ti a xən, ²⁴ a naxa, “Yesu Nasareti kaana, i waxi nanse xən ma nxu xa? I faxi nxu halagiden nin ba? N ni i kolon, Alaa muxu sarijanxin nan i tan na.” ²⁵ Yesu yi yinnan yamari a səbəen na, a naxa, “I dundu,

xete xemen ito fox₂₆ ra.” 26 Yinna naxin yi xemen naxuruxurun kati! A gbelegbele, a xete a fox₂₆ ra. 27 Muxune yi kabe, e yi e bode maxədin fol₂, e naxa, “Nanse ito ra, xaran nenen ni ito ra ba, Ala senben naxan yi? A yinna naxine yamarima, e yi a falan suxu.” 28 Muxune yi Yesu a fe xibarun me Galile yamanan yiren birin yi mafureen!

*Yesu yi muxu wuyaxi rakendey
Matiyu 8.14-17, Luka 4.38-41*

29 E to mini salide banxini, Yesu nun Yaki nun Yoni yi siga Simən nun Andire konni keden na. 30 Simən bitan gilən furaxin yi saxi banxini, a fatin wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa sa! 31 Yesu yi siga na naxanla fəma, a yi a suxu a yiin ma, a yi a mali, a yi a rakeli. Fati mawolonna yi a bejin, a wali fol₂ e xa. 32 Ninbanna ra, sogen godo xanbini, yamaan yi fa furetəne birin na Yesu fəma e nun ninan naxine muxun naxanye fox₂ ra. 33 Taan birin yi e malan deen na. 34 Yesu yi furetə wuyaxi rakendey*a* furen sifan birin ma, a ninan wuyaxi kedi muxune fox₂ ra. Koni a mi yi tinma ninanne yi falan ti hali ndedi amasət₂ e yi a kolon.

*Yesu yi kawandin ba Galile yi
Luka 4.42-44*

35 Na xotən bode subaxani, Yesu yi keli, a mini, a siga yire madunduxina nde yi Ala maxandideni. 36 Koni Simən nun a lanfane yi siga Yesu fendeni. 37 Awa, e a toxina, e yi a fala a xa, e naxa, “Muxune birin i fenma iki.” 38 Koni Yesu yi e yabi, a naxa, “En siga taa gbeteye yi be dex_{ən} ma, alogo n mən xa sa kawandin ba menne fan yi, amasət₂ n faxi na nan ma.” 39 Nayi, a yi siga Galile yamanan yiren

birin yi, a sa kawandin ba salide banxine kui, a yi ninanne kedi.

*Yesu yi dogonfontɔɔn nakendεya
Matiyu 8.1-4, Luka 5.12-16*

⁴⁰ Dogonfontɔɔn yi fa Yesu fəma, a yi a xinbi sin a bun ma. A yi a mafan, a naxa, “Xa i tinjɛ, i nœ n nakendεye nən.” ⁴¹ Yesu yi kininkinin a ma han, a yi a yiin sa a ma. A yi a yabi, a naxa, “N bata tin, i xa kendεya!” ⁴² Dogonfonna yi a bejin sa! Xəmən yi kendεya. ⁴³ Na xanbi ra, Yesu yi a maxadi ken ken, a yi a rasiga keden na, ⁴⁴ a naxa, “I tuli mati, i nama a fala muxu yo xa. Koni siga saraxaraliin fəma mafureŋ, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasarijan feen na alo Nabi Musa a yamari kii naxan yi. Na findima nən sereyaan na saraxaraline xa.”[‡] ⁴⁵ Koni xəmən yi siga yiren birin yi, a sa feni ito fala muxune birin xa. A yi a fala kati, han Yesu mi yi fa nœ soe taani kənənni, a lu a danna burunna ra. Yamaan yi fa a fəma sa keli yiren birin yi.

2

*Yesu yi ləbutənna rakendεya
Matiyu 9.1-8, Luka 5.17-26*

---

^{‡ 1:44:} dogonfontɔɔna: Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nən. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gbete mi yi a yiin dinjɛ dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sarijanna kalama nən. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fə a xa saraxan ba alogo a mən xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a dəxə a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

¹ Waxatidi danguxina, Yesu yi xεtε Kapεrunan taani. Yamaan yi a mε a Yesu bata fa a konni. ² Muxu wuyaxi yi e malan na yi. E na rafe han hali tandem, tide mi yi fa na. Yesu yi Alaa falan kawandi ba e xa. ³ Muxu naanin yi fa xεmε lebutenna nde ra e yii. ⁴ E mi yi nœ Yesu masøtε amasøtø yama gbeen yi na yi. Nanara, e yalenna raba banxin fari Yesu xun ma. E xεmen nagodo Yesu ma na yalenna ra, a saxi a sa seni. ⁵ Yesu to e dεnkeleyaan to, a yi a fala lebutenna xa, a naxa, “N ma dii, i yulubine bata mafelu.”

⁶ Sariya karamøxøna ndee yi døxi na yi, ne yi e miri e yetε ma, e naxa, ⁷ “A falan tima na ki nanfera? A bata Ala rayelefu. Muxu yo mi nœ yulubine mafeluyε fø Ala keden peena!” ⁸ Yesu yi e miriyaan kolon mafuren! Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “E mirima fe sifani itoe ma nanfera? ⁹ Nanse fala raxølø lebutenna xa, ‘I yulubine bata mafelu’ hanma ‘Keli, i ya sa seen tongo, i sigan ti?’ ¹⁰ N na yitama ε ra nεn nayi fa fala sεnbøna n tan Muxuna Dii Xεmen yii dunuja yi, n muxun mafelu a yulubine ra.” A yi a fala lebutenna xa, a naxa, ¹¹ “N na a falama i xa, keli i i ya sa seen tongo, i siga i konni.” ¹² Xεmen yi keli mafuren, a yi a sa seen tongo, a sigan ti e birin yεε xøri. E birin yi kabε kati! E yi Ala tantun, e naxa, “Nxu munma ito jøxønna to singen mumε!”

*Yesu yi Lewi xili
Matiyu 9.9-13, Luka 5.27-32*

¹³ Yesu mən yi siga daraan dε, yama gbeen yi fa a fεma, a e xaran følø. ¹⁴ A yi sigama waxatin naxan yi, a mudu maxinla nde to, a xili Lewi, Alifaa dii

xemena, a yi dəxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fəxə ra.” Lewi yi keli, a bira a fəxə ra. ¹⁵ Na xanbi ra, Yesu yi siga a dəgedeni Lewi a banxini. Mudu maxinla nun hake kan wuyaxi yi dəxə e dəgedeni Yesu nun a xarandiine fəma, bayo na muxu sifan wuyaxi yi biraxi a fəxə ra. ¹⁶ Farisi muxu* sariya karaməxəna ndee yi Yesu to a dəge hake kanne nun mudu maxinle fəma. Nanara, e yi a xarandiine maxədin, e naxa, “Nanfera Yesu a dəgema mudu maxinle nun hake kanne fəma?” ¹⁷ Yesu yi e xuiin mə, a yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kəndə na mako mi seribaan ma fə furetəne. N mi faxi tinxin muxune xan xilideyi fə hake kanne.”

*Sun suxun maxədinna
Matiyu 9.14-17, Luka 5.33-39*

¹⁸ Yoni a xarandiine nun Farisi muxune yi sunna suxuma. Muxuna ndee yi fa Yesu fəma, e yi a maxədin, e naxa, “Nanfera Yoni a xarandiine nun Farisi muxune xarandiine sunna suxuma koni i gbeene mi sunna suxuma?” ¹⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Naxalandi kanna nəma naxalandi tiine fəma, e sunna suxə ba?[†] Na mi ligə, xa a e fəma! ²⁰ Koni waxatina nde fama, naxalandi kanna bama nən e yə. Na waxatini, e sunna

---

* **2:16:** Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e səbe so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyen bonne ra. E mən yi e benbane namunne suxuma kii xədəxəni. E tan yi laxi malekane ra. E mən yi laxi a ra a muxune kelima nən sayani. † **2:19:** Naxalandi kanna: Yesu nan luxi alo naxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nəən, fa fala muxune mi sunna suxuma səwa waxatine yi.

suxuma nən. ²¹ Muxu yo mi dugi nənə dungin tongε, a yi dugi fonna bəteren a ra.[‡] Xa a na liga, a dungi nənən bəma nən a fonna ra, a yinla yi ragbo ayi. ²² Muxun mi manpa nənən se se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nənən se saseen kalama nən, se saseen nun manpaan yi kala. Koni manpa nənən sama se sase nənən nan kui.”

*Matabu Ləxəna fe
Matiyu 12.1-8, Luka 6.1-5*

²³ Yesu nun a xarandiine yi danguma xəəna nde ma Matabu Ləxəna nde yi, a xarandiine yi sansi tənsənne ratorondon fələ. ²⁴ Nanara, Farisi muxune yi a fala Yesu xa, e naxa, “I ya xarandiine feen naxan ligama, na mi daxa Matabu Ləxəni.”[§] ²⁵ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ə munma na xaran ba, kamən Dawuda nun a fəxərabirane suxu waxatin naxan yi?”* ²⁶ A so nən Alaa banxini Saraxarali Kuntigi Singena Abiyatari waxatini, a yi Alaa buru ralixin don muxe mi daxa a xa naxan don fə saraxaraline. Dawuda mən yi ndee so a fəxərabirane fan yii.” ²⁷ Yesu mən yi a fala e xa, a naxa, “Matabu Ləxən daxi muxun nan xa, muxun xa mi daxi Matabu Ləxən xa. ²⁸ Nanara, n tan Muxuna Dii Xəmən nan Matabu Ləxən kanna ra.”

[‡] **2:21:** dugi nənəna: Yesu a sariya nənən mi se Nabi Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mən mi se sariya nənən ma. [§] **2:24:** Farisi muxune namunne mi yi tinjə wali yo xa ke Matabu Ləxəni. Na feen səbəxi Xərəyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu səxəlexine mi yi maliyə na ləxəni.

* **2:25:** A mato Samuyeli Singen 21.2-7.

3

*Xəmə yii madənxina fe
Matiyu 12.9-14, Luka 6.6-11*

¹ Na xanbi ra, Yesu mən yi siga salide banxini. A yi xəmə yii madənxina nde li mənni. ² E yi lu Yesu matoe xa a xəmən nakəndəyə Matabu Ləxəni alogo e xa a kansun na fe ra. ³ Yesu yi a fala xəmə yii madənxin xa, a naxa, “Keli, i fa yamaan yetagi be.” ⁴ Na xanbi ra, a yi yamaan maxədin, a naxa, “Matabu Ləxəni, nanse daxa a xa liga, a naxin ba, xa a fəjina? En yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?” Koni e mi fefe fala. ⁵ Yesu xələxin yi e mato. A sunu e kininkinintareyana fe ra ki fəjni. A yi a fala xəmən xa, a naxa, “I yiini bandun.” A yi a yiini bandun, a kəndəya. ⁶ Nanara, Farisi muxune yi mini mafuren! E nun Herode a muxuna ndee yi sa e bode to, e Yesu faxa feni tən.

Yamaan yi e malan daraan de

⁷ Yesu nun a xarandiine yi siga Galile Daraan dəxən ma, yama gbeen yi bira a fəxə ra keli Galile yamanani, e nun Yudaya ⁸ nun Yerusalən nun Idumeya nun Yuruden baan kidimaan nun Tire taan nun Sidən taan nabilinni. Yesu yi feen naxanye ligama, yamaan yi na mə, e yi fa a fəma. ⁹ A yi a fala a xarandiine xa a e xa kunkina nde fen a xa, alogo yamaan nama a yigbəten. ¹⁰ A bata yi muxu wuyaxi rakəndəya nun. Furetəne birin yi kataxi alogo e xa e maso a ra, e yi e yiin din a ra. ¹¹ Nba, yinna naxine yi muxun naxanye fəxə ra, ne a to waxatin naxan yi, e bira a bun ma, yinna naxine yi lu e ragbelegbelə, e falan ti e xən, e naxa, “Alaa Dii

Xemən nan i tan na.” ¹² Koni a yi yinnane yamari, a e nama a fe fala.

*Yesu yi xera fu nun firinne yeba
Matiyu 10.1-4, Luka 6.12-16*

¹³ Awa, Yesu yi te geyaan fari. A yi waxi muxun naxanye xən ma, a yi ne xili, e yi fa a fəma. ¹⁴ A yi muxu fu nun firin sugandi, a naxanye findi xərane ra alogo e xa lu a fəma, ¹⁵ a yi e rasiga kawandi badeni, a fangan so e yii e jinanne kedi. ¹⁶ A muxu fu nun firinna naxanye sugandi, ne nan itoe ra, Simən, Yesu naxan xili sa Piyəri,* ¹⁷ e nun Sebede a dii xemən Yaki nun a xunyen Yoni Yesu naxanye xili sa “Boyanerigę.” Na bunna nəen “Kuye Sarinna diine.” ¹⁸ E nun Andire nun Filipi nun Barotolome nun Matiyu nun Tomasi nun Alifaa dii xemən Yaki nun Tade nun Simən e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”† ¹⁹ e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so yiini.

*Yesu nun Yinna mangana fe
Matiyu 12.22-32, Luka 11.14-23, 12.10*

²⁰ Na xanbi ra, Yesu yi xətə banxini. Yama gbeen yi e malan na yi han Yesu nun a xarandiine mi yi fa nəe e dəge fəren sətə. ²¹ A denbayaan na mə waxatin naxan yi, e siga a tongoden, amasətə a denbayaan yi a falama nən, e naxa, “Seen bata so a yi.” ²² Sariya karaməxən naxanye fa sa keli Yerusalən taani, ne yi a fala, e naxa, “Bələsəbu nan a fəxə ra!” Bonne naxa, “A yinnane kedima

---

* ^{3:16:} Muxune mən Piyəri ma a Pita. † ^{3:18:} Yahudiya siya xanuna: Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yəngəma alogo Isirayila kaane xa mini e nən bun ma.

yinna mangan Belesebu barakan nin.” ²³ Nanara, Yesu yi e xili a fēma, a sandana ndee sa e xa, a naxa, “Setana nœ Setana kedε ba? ²⁴ Xa yamanan bata yitaxun yengeni, na yamanan mi sabatima.[‡] ²⁵ Yengen tandem naxan kui, na tandem mi sabatima. ²⁶ Xa Setana keli a yete xili ma, a mangayani taxunma yengeni nœn. A mi sabatima, a jnanma nœn na yi. ²⁷ Muxu yo mi nœ soe sənbəema banxini, a yi a yii seene tongo, xa a mi sənbəemaan xidi singen. § Na xanbi ra, a banxi kui seene tonge nœn. ²⁸ N xa jəndin fala ε xa, muxun yulubin naxan birin ligama, hali a na Ala rayelefu, Ala e mafeluyε nœn na birin na. ²⁹ Koni muxun naxan na Alaa Nii Sarjanxin nayelefū, na mi mafeluyε mume, habadan yulubin luma a ma nœn.” ³⁰ Yesu ito falaxi nœn amasətə muxune yi a falama nœn, e naxa, “Yinna jaxin nan a fəxə ra.”

*Yesu nga nun a xunyεne fe
Matiyu 12.46-50, Luka 8.19-21*

³¹ Na xanbi ra, Yesu nga nun a xunyεne yi fa. E ti tandem, e xəraan nasiga a xilideni banxini. ³² Yamaan yi dəxi Yesu rabilinni, e yi a fala a xa, e naxa, “A mato, i nga nun i xunyεne tandem e waxi i to feni.” ³³ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ndee nga nun n xunyεne ra?” ³⁴ Muxun naxanye dəxi

‡ **3:24:** yamanana: Ninanne nun yinnane Setana sənbəen bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana sənbəen bun, xa ne e bode kedi, na luxi nœn alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi jinanne kedε alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. § **3:27:** Sandani ito kui, Setana findixi sənbəemaan nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna jaxine sənbəen bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi.

a rabilinni, a yi ne mato, a naxa, “N nga nun n xunyene mato be yi. ³⁵ Amasətə muxun naxanye Ala sagoon ligama, ngaxakeden xəməmaan nun a naxalanmaan ne nan na e nun n nga.”

4

*Sansi wonla fe sandana
Matiyu 13.1-9, Luka 8.4-8*

¹ Na xanbi ra, Yesu mən yi xaranna fələ daraan də. Yama gbeen yi malan a fəma han a yi so kunkin kui daraan xun ma. Yamaan yi lu baan xə dəen xən ma. ² A yi e xaran fe wuyaxi ma sandani. A yi a fala e xa a xaranni, a naxa, ³“Ə tuli mati. Xəə biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni. ⁴ A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xən ma. Xəline yi ne don. ⁵ Ndee yi bira fanyen fari bəndə gbee mi yi dənaxan yi. E yi soli mafurən, amasətə bəndən mi yi gbo na yi. ⁶ Sogen to te, e yi lisi a ra, e xara, bayo e salenne mi yi godoxi bəxəni ki fəji. ⁷ Sansina ndee yi bira səxə nəli kanne tagi, səxəne yi gbo, e yi e don, e mi bogi. ⁸ Koni ndee yi bira bəxə fəjini, e soli, e sabati, e bogi, e keden kedenna birin yi tongue saxan sətə hanma tongue sənnin, hanma kəmə.” ⁹ Yesu yi a fala, a naxa, “Xa tunla naxan xən, a feen mə, na xa a tuli mati!”

*Sandane sa xunna
Matiyu 13.10-17, Luka 8.9-10*

¹⁰ Yesu yi a danna waxatin naxan yi, muxun naxanye nun a xarandii fu nun firinne yi a rabilinni, ne yi a maxədin sandane fe ma. ¹¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan wundo feen bata so ε tan yii. Koni muxun naxanye a fari ma,

ne feen birin m ϵ ma sandan nin ¹² bayo, ‘E seen matoma n ϵ n han, koni e mi a yigb ϵ ma. E e tuli matima n ϵ n han, koni e mi fefe famuma, alogo e nama max ϵ t ϵ , e yulubine yi xafari.* ”

*Yesu yi sandan bunna y ϵ ba
Matiyu 13.18-23, Luka 8.11-15*

¹³ Na xanbi ra, Yesu yi e max ϵ din, a naxa, “ Σ mi sandani ito bunna kolon ba? Xa ϵ mi ito kolon, ϵ sandan bonne bunne kolonma di?”

¹⁴ “Awa, sansi wonla Alaa falan nan wolima. ¹⁵ Muxuna ndee luxi n ϵ n alo sansiin naxanye bira kiraan x ϵ n ma. E na Alaa falan m ϵ tun, Setana yi fa, a yi a ba e yi. ¹⁶ Muxuna ndee luxi n ϵ n alo sansiin naxanye bira fanyen fari. E na Alaa falan m ϵ , e a suxuma n ϵ n sewani mafuren! ¹⁷ Koni salen mi e bun ma, e mi buma. T ϵ r ϵ n nun besenx ϵ nyaan na fa Alaa falana fe ra, e birama n ϵ n tantanni mafuren! ¹⁸ Muxuna ndee luxi n ϵ n alo sansiin naxanye bira sexe jali kanne tagi. E Alaa falan m ϵ , ¹⁹ koni dunuja xaminne nun nafunla fe kunfan nun nata gb ϵ teye yi a liga e falan bejin, a t ϵ n ϵ n mi lu e ma. ²⁰ Koni muxuna ndee luxi n ϵ n alo sansiin naxanye bira b ϵ x ϵ fajini. E Alaa falan m ϵ ma n ϵ n, e yi a suxu, e bogi. Ndee yi tonge saxan namini, ndee tonge sennin, ndee k ϵ m ϵ . ”

*L ϵ npun d ϵ x ϵ fena seen bun ma
Luka 8.16-18*

²¹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “L ϵ npun d ϵ x ϵ deben bun ma hanma saden bun ma ba? A mi d ϵ x ϵ ma seen xan fari ba? ²² Feen naxanye birin luxunxi, ne mak ϵ n ϵ nma n ϵ n. Feen naxanye birin wundoni, ne minima n ϵ n ken ϵ nni. ²³ Xa tunla naxan ma a

---

* ^{4:12:} Esayi 6.9-10

feen mε, na xa a tuli mati!” ²⁴ A mən yi a fala e xa, a naxa, “Ε feen naxan məxi, ε na fe liga ε yeren ma. Ε ligaseen naxan yatεma bonne xa, Ala fan na yatεma ε xa nεn, a yi nde sa a fari. ²⁵ Seen muxun naxan yii, nde mən soma nεn na yii, koni se mi muxun naxan yii, hali naxan di a yii, na bama nεn a yii.”

Sansi xənna fe sandana

²⁶ Yesu mən yi a fala, a naxa, “Alaa Mangayaan luxi nεn alo xəmən naxan a sansiin woli a xεn ma. ²⁷ Xa a xi, xa a mi xi, kəen ba, yanyin ba, sansi xənna solima nεn, a yi gbo, koni a tan mi a liga kiin kolon. ²⁸ Bəxən nan bogi seene raminima a yetε ra. A solima nεn singe, na xanbi ra, a sabati, dənxən na a yi bogi. ²⁹ A na mə waxatin naxan yi, xəmən yi wəlitən naso a ra, bayo a xaba waxatin bata a li.”

Sansi xurina fe sandana

Matiyu 13.31-32, 34, Luka 13.18-19

³⁰ Yesu yi maxədinna ti, a naxa, “En na Alaa Mangayaan sama nanse ma, hanma en nəε a yεbε sandan mundun xən? ³¹ A luxi nεn alo sansi kəsə xuridin[†] naxan xurun dangu se kəsen birin na muxune naxanye sima. ³² Koni a na si, a gboma nεn han a dangu sansine birin na. A yiine yi gbo han xəline yi e tεene sa a yiine yi, a nininna ra.”

³³ Yesu yi Alaa falan nali e ma sonda sifani ito wuyaxi xən, e yi nəε naxanye famunŋε. ³⁴ A mi yi falan tima e xa, xa a mi sandan sa. Koni e nun a xarandiine nεma yi e danna, a yi e birin yεbama nεn e xa.

---

† **4:31:** Sansini ito xili nεn mutaridi.

*Yesu yi foye gbeen yamari
Matiyu 8.23-27, Luka 8.22-25*

³⁵ Na ləxən jinbanna ra, Yesu yi a fala a xarandine xa, a naxa, “En gidi daraan kidi ma.” ³⁶ Nayi, e yi keli yamaan ye, e sa so kunkin kui Yesu yi dəxi naxan kui. Kunki gbeteye fan yi a dəxən. ³⁷ Foye gbeen yi keli, igen mərənne[‡] yi so fələ kunkin kui, a yi luxi ndedi kunkin xa rafe igen na.

³⁸ Yesu yi xima kunkin kui xanbin na, a xunna saxi xunbunsaan fari. E yi a raxulun, e yi a fala a xa, e naxa, “Karaməxə, i ya fe mi nxu faxa feni ba?” ³⁹ Yesu yi keli, a foyen nun igen mərənne yamari, a naxa, “I raxara, i sabari!” Foyen yi dəxən, na yi madundu yenyen! ⁴⁰ Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E gaxuxi nanfera? Dənkəleya mi ε yi singe ba?” ⁴¹ Koni e gaxu kati! E a fala e bode xa, e naxa, “Nde xəməni ito ra? Hali foyen nun igena a falan suxuma!”

5

*Yesu yi muxun nakəndəya yinnane naxan fəxə ra
Matiyu 8.28-34, Luka 8.26-39*

¹ E yi dangu Galile Daraan bode fəxən na Gadara yamanani. ² Yesu godo nən kunkin kui tun, xəməna nde yi fa sa keli bilingan yireni, yinna naxin yi naxan fəxə ra. ³ Na xəmən yi bilingan yiren nin, muxu yo mi yi fa nəe a xide sənən, hali yələnxənna ra. ⁴ Amasətə e bata yi a sanne balan wuren na, e a yiine xidi yələnxənne ra sanja ma wuyaxi, koni a yi a yələnxənne yibolonma nən, a wurene ba a sanne ma. Muxu yo mi yi fa a nəe.

[‡] **4:37:** Igen mərənne: alo foyen na so igeni.

⁵ A yi sigama bilingan yiren nin, e nun geyane fari kœen nun yanyin birin na. A yi gbelegbelema nен waxatin birin, a yi lu a yete maxabε gεmεn na.

⁶ A to sa Yesu to fε wulani, a yi a gi, a sa a xinbi sin a bun ma. ⁷ A yi a xuini te, yinnan yi a ragbelegbele a falan ti a xən, a naxa, “Kore Xənna Ala Dii Xeməna, Yesu, i waxi nanse xən ma n tan xa? I kələ Ala yi, fa fala i mi n naxankatama!” ⁸ A na falaxi nен, amasətə Yesu bata yi a fala, a naxa, “I tan yinna naxina, xəte xeməni ito fəxə ra.” ⁹ Yesu yi yinnan maxədin, a naxa, “I xili di?” A yi a yabi, a naxa, “N xili nен, ‘Ganla.’ Amasətə nxu wuya!” ¹⁰ Yinnan yi lu Yesu mafanjε, a nama yinnane kedi yamanani. ¹¹ Awa, xəsə kuru gbeen yi na dəxən ma, e yi e dəgema geyaan ma. ¹² Yinnane yi Yesu mafan, e naxa, “Nxu rasiga xəsə kuruni itoe yε, alogo nxu xa sa so ne yi.” ¹³ Nanara, a yi tin. Yonna naxine yi xəte xemən fəxə ra, e sa so xəsəne yi. Xəsə kurun birin yi godo e giyε geyaan na, e godo darani, e faxa. Xəsə wuli firin nəxən.

¹⁴ Muxun naxanye yi xəsəne kantanma, ne yi siga e giyε taani, e sa na xibarun nali taani e nun xəsəne ma. Yamaan yi siga na feen matoden. ¹⁵ Awa, e siga Yesu fəma, e na xəmən to yinna ganla yi naxan fəxə ra nun. A dəxi, domaan nagodoxi a ma, a bata xaxili sətə. Nanara, e birin yi gaxu kati! ¹⁶ Naxanye na feene birin to, e yi ne yəba yamaan xa naxan ligaxi na muxun xa yinna naxin yi naxan fəxə ra e nun naxan liga xəsəne ra. ¹⁷ Nanara, e Yesu mafan fələ, a xa keli e yamanani. ¹⁸ Awa, Yesu yi soma kunkin kui waxatin naxan yi, yinna naxin yi xəmən naxan fəxə ra nun, na yi Yesu mafan

alogo a xa lu a f_ema. ¹⁹ Koni Yesu mi tin, a yi a fala a xa, a naxa, “X_et_e i konni i ya denbayaan f_ema. Marigin naxan ligaxi i xa, a kininkininxi i ma kii naxan yi, i sa na fala e xa.” ²⁰ Awa, x_em_en yi siga na Taa Xun Fune birin yi. Yesu feen naxan ligaxi a xa, a sa na fala. Na muxune yi kab_e kati!

*Yesu yi muxu firin nakend_eya
Matiyu 9.18-16, Luka 8.40-56*

²¹ Yesu m_on yi x_et_e daraan bode f_{ox}_on na kunkin kui. Yama gbeen yi malan Yesu rabilinni daraan d_ex_on ma. ²² Salide banxin kuntigina nde yi fa, naxan yi xili Yirusu, a yi a to, a bira Yesu san bun ma. ²³ A yi a mafan kati, a naxa, “N ma dii t_em_en faxamaan ni i ra! Yandi, fa i yiin sa a ma alogo a xa kend_eya, a lu a nii ra.”

²⁴ Awa, Yesu yi siga a f_{ox}_o ra, yama gbeen fan yi siga a f_{ox}_o ra, e yi a yigbeten han! ²⁵ Naxanla nde yi na nun naxalan furen yi naxan ma xabu _{je}e fu nun firin. ²⁶ A bata yi t_{or}_o seriba wuyaxi f_ema a dandandeni, a gbetin birin bata yi _{jan}, koni a mi kend_eya, f_o a furen to yi sigan gbo_e ayi! ²⁷ A to Yesu a fe me, a yi fa yamaan ye Yesu xanbi ra, a yi a yiin din a domaan na. ²⁸ Amasot_oa yi a mirima n_en, a naxa, “Hali n na n yiin din a domaan na gbansan, n kend_eyama n_en.” ²⁹ Na waxatin yeteni, wunla naxan yi minima a ma, na yi dan, a yi a kolon a fatini fa fala a bata kend_eya.

³⁰ Yesu yi a kolon mafure_n a s_{en}b_ena nde bata mini a yi. A yi a y_ee rafindi yamaan ma a yi a fala, a naxa, “Nde a yiin dinxi n ma domaan na?” ³¹ A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “I yamaan toma i yigbeten_{je}, i m_on a falama, i naxa, ‘Nde a yiin dinxi

n na?" " ³² Koni Yesu yi lu a rabilinna matoε alogo a xa naxanla to naxan a yiin dinxi a ra. ³³ Naxanla yi xuruxurunma gaxuni, a to bata a kolon naxan ligaxi a xa, a yi fa bira a san bun, a yi jəndin fala a xa. ³⁴ Yesu yi a fala a xa, a naxa, "N ma dii təməna, i ya dənkeleyaan bata i rakisi, siga bɔjɛ xunbenli, i ya tərən bata jnan."

³⁵ Yesu yi na falama waxatin naxan yi, xərana ndee yi fa sa keli salide banxin kuntigin Yirusu konni. Ne yi a fala Yirusu xa, e naxa, "I ya dii təmən bata faxa. I karaməxə tərəma nanfera?" ³⁶ Yesu mi a tuli mati e falan na, koni a yi a fala salide banxin kuntigin xa, a naxa, "I nama gaxu, i xa dənkeleya tun!" ³⁷ A mi tin muxu yo xa siga a fəxɔ̄ra, fɔ̄ Piyeri nun Yaki nun Yaki xunyen Yoni. ³⁸ E to salide banxin kuntigin konna li, Yesu yi e to kəntəfilixi, e yi wugama han, e gbelegbelema! ³⁹ A yi so banxini, a yi a fala e xa, a naxa, "E kəntəfilixi nanfera, ε yi wuga? Diin mi faxaxi, a xiin nən."

⁴⁰ Koni, e yi a magele fəlɔ̄. A yi e birin namini banxini, a yi diidina nga nun a fafe xili e nun a xarandii saxanna. E diidin saxi dənaxan yi, e so mənni. ⁴¹ A yi a suxu a yiin ma, a yi a fala a xa a kon xuini, a naxa, "Talita kumi." Na bunna neen fa fala, "Dii təməna, n na falama i xa, keli!" ⁴² Dii təmən yi keli mafuren, a sigan ti fəlɔ̄. A barin bata yi jəne fu nun firin ti. E yi kabə na ma kati! ⁴³ Koni Yesu yi e yamari, a muxu yo nama feni ito kolon, e mən xa donseen so diin yii.

*Nasareti kaane yi e mε Yesu ra
Matiyu 13.53-58, Luka 4.16-30*

¹ Yesu yi keli na yi, a siga a konni, a maxuruxi taan naxan yi, a xarandiine biraxi a fɔxɔ ra.
² Matabu Lɔxɔn to a li, a yi xaranna ti fɔlɔ salide banxini. Yamaan naxan yi tuli matixi a ra, ne yi kabε, e yi a fala, e naxa, “A ito sɔtɔxi minen yi? A xaxinla sifani ito sɔtɔxi di, a to fa kabanako feni itoe ligama? ³ Kamuderen xa mi ito ra ba? Mariyamaa diin xa mi a ra ba? Yaki nun Yusufu nun Yudasi nun Simɔn tada xa mi ito ra ba? A xunye naxalanmane xa mi dɔxi be ba?” E yi e mε a ra.

⁴ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Nabiin binyε yiren birin yi, fɔ a kon taan nun a xabilan nun a denbayani.” ⁵ A mi nɔ kabanako fe yo ligε mənni, fɔ a to a yiin sa furetona ndee tun ma, a yi e rakendeya.
⁶ A yi kabε e dənkeleyatareyaan ma han!

*Xεra fu nun firinne xε fena
Matiyu 10.5-15, Luka 9.1-6*

Na xanbi ra, Yesu yi siga na taane yi, a yi yamaan xaran. ⁷ A yi xarandii fu nun firinna xili, a yi e rasiga firin firin yεen ma. A yi sənbən so e yii yinna naxine xun na. ⁸ A yi e yamari, a naxa, “Ε nama siga sese ra ε yii sigatini, fɔ dunganna. Ε nama siga buru ra hanma bəndunla hanma gbetina ε tagi xidini. ⁹ Ε xa sankidin so ε sanni koni ε nama doma gbee firin xali ε yii.” ¹⁰ A mən yi a fala e xa, a naxa, “Ε na yigiya banxin naxan yi, ε xa lu mənni han ε yi keli na taani. ¹¹ Xa ε yirena nde li, yamaan mi ε rasuxu, e mi e tuli mati ε ra, ε xa keli na yi. Ε yi ε sanne rakunkun, ε yi na gbangbanna ba ε sanne

ra.* Na findima nən sereyaan na e xa!” ¹² Nayi, e yi siga, e sa kawandin ba, e naxa, a yamaan xa e xun xanbi so e hakene yi. ¹³ E yi j̄inan wuyaxi kedi, e turen sa furetōne xunne yi misaala ra, e yi e rakendęya.

*Yoni Marafu Tiinfaxa fena
Matiyu 14.1-12, Luka 9.7-9*

¹⁴ Manga Herode yi na birin m̄e amasōtō Yesu xinla bata yi xuya ayi yiren birin yi. Muxuna ndee naxa, “Yoni Marafu Tiin nan kelixi sayani. Nanara, senbena a yii, a kabanako feene liga.” ¹⁵ Koni ndee naxa, “Nabi Eli nan a ra.” Ndee naxa, “Nabiin nan a tan na alo waxati danguxin nabina nde.”

¹⁶ Herode a m̄e waxatin naxan yi, a yi a fala, a naxa, “Yoni nan a ra, n naxan xunna sege a d̄e! A bata keli sayani!” ¹⁷ Herode yeteeñ yamarin fi nən, a Yoni xa suxu, e yi a xidi, e yi a sa kasoon na Herodiyade a fe ra, naxan bata yi d̄ox̄o Herodefafaxakedenna Filipi xən, Herode naxan d̄ox̄o a naxanla ra. ¹⁸ Yoni bata yi a fala Herode xa, a naxa, “A mi daxa i xa i fafaxakedenna naxanla d̄ox̄o!” ¹⁹ Nanara, Herodiyade yi xələ Yoni ma, a yi waxi a faxa feni. Koni a mi no, ²⁰ amasōtō Herode yi gaxuxi Yoni yee ra, bayo a yi a kolon a muxu tinxinxì sarijanxin nan yi a ra. Nanara, a yi lu a ratangę. Herode na yi a tuli mati Yoni ra waxati yo yi, a yi kuisanma nən, anu a yi rafan a ma a xa a tuli mati a ra.

---

* **6:11:** E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xerane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

²¹ Koni ləxəna nde, Herode yi a bari ləxən sumunna donse donni tən a kuntigine nun sofa mangane nun Galile yamanan muxu gbeene xa. ²² Herodiyade a dii təmən yi so banxini, a yi a bodon. Na yi Herode nun a muxu xilixine kənən. Nanara, mangan yi a fala na sungutunna xa, a naxa, “I waxi sese xən ma, n na soε i yii.” ²³ A yi a kələ, a yi saratin tongo a xa, a naxa, “I na n xandi sese yi, n na soma i yii nən hali n ma yamanan fəxə kedenna!” ²⁴ Nanara, sungutunna yi mini, a siga, a sa a nga maxədin, a naxa, “N xa a xandi nanse yi?” A nga yi a yabi, a naxa, “Yoni Marafu Tiin xunna.” ²⁵ Nayi, dii təmən yi xətə mangan fəma mafurən, a yi a fala a xa, a naxa, “N waxi a xən ma, i xa Yoni Marafu Tiin xunna so n yii wure lefaan ma iki sa!” ²⁶ Na yi mangan niin naʃərə a ma, koni bayo a bata yi saratin tongo a muxu xilixine yee xəri, a mi yi wama tondi feni. ²⁷ A yi sofana nde yamari mafurən, a a xa sa fa Yoni xunna ra. Na yi siga, a sa Yoni xunna səgə a də kasoon na, ²⁸ a fa a ra wure lefaan ma. A yi a so sungutunna yii, na yi a so a nga yii. ²⁹ Yoni a xarandiine to na mə, e yi fa a binbin tongo, e sa a maluxun.

*Yesu yi muxu wuli suulun dəge
Matiyu 14.13-21, Luka 9.10-17, Yoni 6.1-14*

³⁰ Xərane yi e malan Yesu fəma, e feen naxan birin ligaxi, e nun e yamaan xaran kii naxan yi, e yi na birin yəba a xa. ³¹ A yi a fala e xa, a naxa, “Ə fa ə danna yire madunduxina nde yi, ə fa ə matabu n fəma.” Amasətə muxu wuyaxi yi fama, e siga, han e mi yi fəren yati sətəma, e yi e dəge. ³² Nayi, e yi te

kunkin kui alogo e xa siga yire madunduxina nde yi.

³³ Koni muxu wuyaxi yi e to sigε, e yi a kolon mafuren! Nanara, muxune yi keli taane birin yi, e yi e gi han e tan singe yi sa so. ³⁴ Yesu to mini kunkin kui, a yi yama gbeen to na yi, a kininkinin e ma amasotø e yi luxi nñ alo yεxεen naxanye kantan muxu mi na. Nanara, a e xaran fɔlɔ fe wuyaxi ma.

³⁵ A xarandiine yi fa a fεma jinbanna ra, e naxa, “Kεεen bata so, burunna nan nun be ra. ³⁶ Yamaan naxεtε alogo e xa siga be rabilinna banxidεne ra e nun xεene ma, e sa donseen sara e yεtε xa.” ³⁷ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ε tan yεtεen xa donseen so e yii.” E yi a fala a xa, e naxa, “I waxi a xɔn ma, nxu xa sa walikeεen kike solomasεxε saranna sara burun na ba nxu yi donseen so e yii?” ³⁸ Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Buru xun yoli ε yii? Ε sa a mato.” E yi a yabi, e naxa, “Buru xun suulun, yεxε firin nan be.” ³⁹ Nayi, Yesu yi a fala, a e xa yamani taxun dɔxɔde yεen ma, e dɔxɔ sεxεne fari. ⁴⁰ Awa, yamaan yi dɔxɔ muxu kεmε yεen nun muxu tonge suulun yεen ma. ⁴¹ Na xanbi ra, Yesu yi buru xun suulunne nun yεxε firinne tongo, a yi a yεen nate kore, a barikan bira Ala xa. A na buru xun suulunni gira, a yi a so a xarandiine yii, a e xa a yitaxun yamaan na. A yεxε firinne fan yitaxun e ra. ⁴² E birin yi e dεge, e lugo ken! ⁴³ Xarandiine yi debe fu nun firin nafe burun nun yεxε dungi dɔnxεne ra. ⁴⁴ Muxun naxanye na burune don, xεmεne gbansan, muxu wuli suulun.

*Yesu yi sigan ti igen fari
Matiyu 14.22-33, Yoni 6.15-21*

⁴⁵ Na waxatin yεtεni, Yesu yi a xarandiine rasiga kunkin kui a yεε ra Betasada taani daraan kidi ma. A tan yi lu xanbin na yamaan naxεtεdeni. ⁴⁶ A to keli yamaan fεma, a yi te geyaan fari Ala maxandideni. ⁴⁷ Ninbanna to a li, kunkin yi daraan tagini, Yesu tan kedenna bɔxɔni. ⁴⁸ A yi a to a xarandiine tɔrɔma kunkin nasiga feen na bayo foye gbeen bata yi a xun sa e ma. Na nan a lig a siga e fεma subaxani, a sigan tima igen fari, a yi dangu feni e ra nun. ⁴⁹ Koni e to a to sigan tiyε igen fari. E yi e miri fa fala, muxun yεlennna nan a ra. E gbelegbele, ⁵⁰ amasɔtɔ e birin a to nεn, e yi gaxu kati! Yesu yi falan ti e xa mafurεn, a naxa, “Ε wεkile, n tan nan a ra. Ε nama gaxu.” ⁵¹ A so kunkin kui e fεma, foyen yi a raxara. Xarandiine yi kabε han! ⁵² Amasɔtɔ e mi buru don feen kabanako feen famuxi, bayo e bɔjεn yi xεdεxɔ.

*Yesu yi furetɔne rakendεya
Matiyu 14.34-36*

⁵³ Yesu nun a xarandiine yi daraan gidi. E siga Genesareti yamanani, e kunkin xidi na yi. ⁵⁴ E to mini kunkin kui tun, yamaan yi Yesu kolon. ⁵⁵ Men kaane na yi a xinla mε dεnaxan yi, e birin yi fama e furetɔne ra nεn a fεma dagine ma. ⁵⁶ Yesu siga yiren naxan birin yi, banxidεne nun taane nun xεεne, mεn muxune yi fama e furetɔne ra nεn lɔxɔ tidene yi. E yi Yesu mafan, a a xa tin furetɔne xa e yiin din a domaan lenben na. Naxanye birin yi e yiin dinma a ra, ne birin yi kεndεyama nεn.

*Yahudiyane namun feene
Matiyu 15.1-9*

¹ Awa, Farisi muxuna ndee nun sariya karaməxəna ndee yi e malan Yesu rabilinni sa keli Yerusalən taani. ² E yi a to fa fala a xarandiina ndee e dəgema, e yiine mi yi sarijan lan Yahudiyane dinan kiin ma. Na bunna nəen fa fala e mi e yiin naxaxi.

³ Anu, Farisi muxune nun Yahudiyane birin mi yi donseen donjənxa e mi e yiin naxa lan e dinan kiin ma, amasətə e yi kankanxi e benbane namun feene ma. ⁴ E na keli ləxə tideni, xa e mi e fatin maxa lan e dinan kiin ma, e mi e dəgə. Namun fe wuyaxi mən e yii, alo igelengenna nun tunden nun sulan goronne maxana.

⁵ Farisi muxune nun sariya karaməxəne yi Yesu maxədin, e naxa, “Nanfera, i ya xarandiine mi en benbane namunna suxuma? E donseen donma e yiin mi raxaxi lan en ma dinan kiin ma!” ⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, “Nabi Esayi waliyya falan naxan ti ε fe yi, a jəndin nan yi a ra, ε tan nafigine, bayo a səbəxi, a naxa, ‘Yamani ito n binyama e dəen nin, koni e bəjen makuya n na pon! ⁷ E n batuma fuyan! Amasətə e xaranna findixi adamadiyaan yamari xaranxine nan gbansan na.”*

⁸ Yesu naxa, “Ε bata Alaa yamarine bejin, ε adamadiine namun feene suxu. ⁹ Ε fatan Alaa yamarine kaladeni alogo ε xa kankan ε gbee namun feene ma! ¹⁰ Amasətə Musa a fala nən, a naxa, ‘I baba nun i nga binya,’ a mən naxa, ‘Naxan na a baba danga hanma a nga, ε na kanna faxa.’†

---

* ^{7:7:} Esayi 29.13   † ^{7:10:} Xərəyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sariyane 5.16

11 Koni ε tan a falama, ε naxa, a naxan na a fala a fafe xa hanma a nga xa, a naxa, ‘I yi maliin naxan sötöma n yii nun, na bata findi Ala gbeen na,’ e yi na falama e kon xuini, fa fala ‘korobanna.’ **12** Xa a na fala, ε mi fa tinma a xa sese lig a fafe nun a nga xa. **13** Nayi, ε Alaa falan kalama ε namun feene xən ε yamaan xaranma naxanye ma. Ε na fe sifa wuyaxi gbete ye ligama.”

Muxuna sarijnanna kala fena

Matiyu 15.10-20

14 Na xanbi ra, Yesu mən yi yamaan xili a fəma. A yi a fala e xa, a naxa, “Ε birin xa ε tuli mati n xuiin na, ε yi ito famu. **15** Muxun seen naxan birin donma, na mi a sarijnanna kalama. Koni feen naxan kelima a bəjəni, na nan a sarijnanna kalama. **16** Awa, xa tunla naxan xən, a xa feen me, na xa a tuli mati!”

17 A keli yamaan fəma waxatin naxan yi, a so banxini, a xarandiine yi a maxədin na sandan bunna ma. **18** Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε fan munma xaxili sötö ba? Ε mi a to, muxuna sarijnanna mi kalama donseen xan xən naxan soma a dε? **19** Amasötö a mi soma a bəjən xan yi, fə a godo a kui, na xanbi ra, a yi mini a fatini.” Yesu to ito fala, a yi a falama nən fa fala donse yo mi haramuxi.

20 A yi a fala, a naxa, “Naxan kelima muxun bəjəni, na nan a sarijnanna kalama. **21** Bayo feen naxanye kelima a bəjəni, ne nan itoe ra, miriya naxin nun yanga suxun nun mujan nun muxu faxana **22** e nun yalunyaan nun milan nun fe naxin nun yanfantyaan nun haramu feene nun xəxələnyaan nun muxu makonbin nun wason nun

xaxilitareyana. ²³ Fe naxin sifani itoe birin kelima muxun bɔ̄nən nin, e yi a sariñanna kala.”

*Naxanla a d̄enkeleyana fe
Matiyu 15.21-28*

²⁴ Yesu yi keli na yi, a siga Tire yamanani, a sa so banxina nde kui. A mi yi waxi a xɔ̄n ma, muxu yo xa a yiren kolon. Koni a mi yi nœ a luxunjœ. ²⁵ Naxanla nde yi na, yinna naxin yi naxan ma dii t̄em̄en fɔ̄xɔ̄ ra. Na to Yesu a fe m̄e tun, a fa bira a sanna bun ma.

²⁶ Gir̄eki kaan nan yi na naxanla ra, a bari Siriya-Fenisa yamanan nin. A yi Yesu mafan, a xa yinnan kedi a dii t̄em̄en fɔ̄xɔ̄ ra. ²⁷ Koni Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “En diidine d̄ege singen han e lugo. A mi lan en yi diidine donseen tongo, en yi a sa e barene bun ma.”[‡] ²⁸ Naxanla yi a yabi, a naxa, “N fafe, baren naxanye tabanla bun ma, ne donse yolonxine nan donma, diidine naxanye rayolonma bɔ̄xɔ̄ni!” ²⁹ A yi a fala a xa, a naxa, “I bata n yabi ki fají. Nayi, siga i konni, yinnan bata x̄et̄e i ya dii tem̄en fɔ̄xɔ̄ ra!” ³⁰ Nayi, a yi x̄et̄e a konni, a yi a diin to saxi a sadeni, yinnan bata x̄et̄e a fɔ̄xɔ̄ ra fefe!

Yesu yi bobon nakendeyā

³¹ Na xanbi ra, Yesu yi keli Tire yamanani a dangu Sidɔ̄n yamanani. A yi gidi Galile Daraan binni Taa Xun Fune yamanani. ³² Muxuna ndee yi fa x̄eme tuli x̄orina nde ra a f̄ema fala ti feen yi x̄odɔ̄xɔ̄ naxan ma. E yi Yesu mafan, a xa a yiin sa a

---

^{‡ 7:27:} Yesu naxanli ito a d̄enkeleyaan nan f̄esefes̄ema sandani ito xɔ̄n. Sandan kui, siya gbet̄ene findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

ma. ³³ Nanara, Yesu yi a tongo a keli yamaan ye. A yi a yii sonla raso a tunle kui, a yi a d̄egen namini, a yi a sa x̄emēn lēnna ma. ³⁴ Na xanbi ra, Yesu yi a yēen nate kore, a yi kutun sununi! Ayi a xui ramini a kon xuini, a naxa, “Epafata.” Na bunna nēen “A xa rabi!” ³⁵ Na waxatin yetēni x̄emēn tunle yi raba ayi, a lēnna yi fulun, a falan ti fēlō ki faji.

³⁶ Yesu yi e birin yamari, a e nama a fala muxu yo xa. Koni a yi danna sama na falan ma kii naxan yi, falan yi sigama ayi na kii nin. ³⁷ Yamaan yi kabē kati, e naxa, “A feen birin ligama ki faji! Hali tuli x̄orine, a ne tunla rabama ayi, bobone yi falan ti.”

8

Yesu yi muxu wuli naanin d̄ege Matiyu 15.32-39

¹ Na waxatini, yama gbeen mōn yi malan. Donse to mi yi na, Yesu yi a xarandiine xili a fema, a yi a fala e xa, a naxa, ² “N bata kininkinin yamani ito ma, amasōtō e bata soge saxan ti n fema. Donse yo mi fa e yii iki. ³ Xa n na e kamētōne rasiga e konne yi, e sa fugama a ra nēn kira yi amasōtō e tan ndee kelideni kuya.” ⁴ A xarandiine yi a yabi, e naxa, “Donseen sōtōn minēn yi wulani ito yi naxan e lugē?” ⁵ Yesu yi e maxōdin, a naxa, “Buru xun yoli ε yii?” E yi a yabi, e naxa, “Soloferere.”

⁶ A yi a fala yamaan xa, a e xa d̄ōxō bōxōni. A yi na buru xun soloferen tongo, a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, a e xa e yitaxun yamaan na. Awa, xarandiine yi a ligā na kiini. ⁷ Yexēdina ndee fan yi e yii. Yesu yi barikan bira ne fan ma fe ra. A yi a fala xarandiine xa, a naxa,

a e xa ne fan yitaxun yamaan na. ⁸ Muxune birin yi e d^əge, e yi lugo ken! Xarandiine yi na d^ənxe dungi dungine matongo, e debe solofera rafe ne ra. ⁹ Xemene gbansanna, e muxu wuli naanin nan j^əx^ən yi a ra. Nayi, Yesu yi e rasiga. ¹⁰ Na waxatin yeteni, e nun a xarandiine yi so kunkin kui, e siga Dalamanuta yamanani.

Taxamasenna max^ədin fena

Matiyu 16.1-4

¹¹ Farisi muxuna ndee yi fa, e Yesu tandi f^əlo. E yi waxi a bunba feni, e yi a max^ədin, a xa taxamasenna nde ligia sa keli ariyanna yi. ¹² Yesu yi kutun sununi ki faji, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera to muxune taxamasenna nde max^ədinma? N xa j^əndin fala ε xa, e mi taxamaseri yo toma.” ¹³ Na xanbi ra, a yi keli e f^əma, a m^ən yi te kunkin kui, a yi dangu daraan bode f^əx^ən na.

Marakolonna lan xaranne ma

Matiyu 16.5-12

¹⁴ Nba, xarandiine yi jinan, e mi siga buru ra e yii f^ə buru xun keden pe, na nan yi kunkin kui. ¹⁵ Yesu yi e yamari, a naxa, “Ε a ligia ε yeren ma Farisi muxune nun Herode a muxune buru rate sena* fe yi.” ¹⁶ E yi falan ti e bode tagi, e naxa, “A ito falan n^ən bayo buru mi en yii.”

¹⁷ E yi naxan falama, Yesu yi na kolon. Nanara, a yi e max^ədin, a naxa, “Ε falan tima nanfera fa fala buru mi en yii? Ε m^ən munma a y^εε to ε munma

---

* **8:15:** burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi. Yesu na lebenna sama Farisi muxune xaranna nan ma. Farisi muxune xaranna yamaan birin kalama alo leb^ən xurudin burun birin nagboma kii naxan yi.

xaxili sətə? Ε bəjənən nan xədəxə ba? ¹⁸ Yεenə ε ma ba, ε mi sese toma? Ε tunla na koni ε mi fefe mεen ba? Ε bata jinan ba, ¹⁹ n to muxu wuli suulunna dəge buru xun suulunna ra, ε debe yoli rafe a dungi dungi dənxəne ra?” E yi a yabi, e naxa, “Fu nun firin.” ²⁰ Yesu mən naxa, “N to muxu wuli naaninna dəge buru xun soloferen na, ε debe yoli rafe a dungi dungi dənxəne ra?” E yi a yabi, e naxa, “Soloferere.” ²¹ A yi e maxədin, a naxa, “Ε munma a famu ba?”

Yesu yi danxutəɔn nakəndəya

²² Nba, Yesu nun a xarandiine to sa Betasada taan li, muxuna ndee yi fa xəmə danxutəɔn na Yesu fəma. E yi a mafan, a xa a yiin sa danxutəɔn ma. ²³ Yesu yi danxutəɔn yiin suxu, a yi siga a ra taa xanbin na, a yi a dəgen sa xəmən yεenə ma, a yi a yiine sa a ma, a yi a maxədin, a naxa, “I sena nde toma ba?” ²⁴ Xəmən yi a yεen nate, a naxa, “N muxune toma, koni e luxi alo wudi binle nan sigan tima.” ²⁵ Yesu mən yi a yiine sa xəmən yεenə ma. A yεenə yi rabi, a yi seene yigbə ki fajii! ²⁶ Yesu yi a rasiga a konni, a naxa, “I nama fa xətə taani sənən de!”[†]

Piyəri a falana Yesu a fe yi

Matiyu 16.13-20, Luka 9.18-21

²⁷ Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga Sesariya rabilinna taane yi Filipi yamanani. Yesu yi a xarandiine maxədin kira yi, a naxa, “Yamana a falama a nde n tan na?” ²⁸ E yi a yabi, e naxa,

---

† **8:26:** Yanyina nde, Yesu mi yi waxyi a xən ma muxune xa a kolon fa fala a bata muxun nakəndəya alogo yamaan nama gbo ayi.

“Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiina. Bonne naxa, a Nabi Eli nan i tan na, koni ndee gbeteye fan naxa, a nabina nde nan i tan na.” ²⁹ Yesu yi e maxədin, a naxa, “E tan go? E tan naxa a di? Nde n tan na?” Piyeri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na.” ³⁰ Awa, Yesu yi e yamari, a e nama a fe fala muxu yo xa.

*Yesu yi a sayana fe fala
Matiyu 16.21-28, Luka 9.22-27*

³¹ Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine xaran fələ, a naxa, a fərə mi na fə a tan Muxuna Dii Xəmən xa tərə wuyaxi sətə. A naxa, a yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne e məma a ra nən, e yi a faxa. A soge saxandeni, a yi keli sayani. ³² A yi ito yəba e xa ki fajni. Nanara, Piyeri yi a ba bonne fəma, a yi a maxadi fələ. ³³ Koni Yesu yi a yee rafindi e ma, a yi a xarandiine mato, a Piyeri maxadi, a naxa, “Setana, fata n ma! I mi i mirima Alaa feene ma fə adamadiine.”

³⁴ Yesu yi yamaan xili a fəma e nun a xarandiine. A yi a fala e xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n tan fəxə ra, a xa a mə a yətə ra, a yi a faxa wudin[‡] tongo, a bira n fəxə ra. ³⁵ Amasətə naxan waxi a niin nakisi feni, na bənəma a yi nən. Koni naxan na bənə a niini n tan nun n ma falan Xibaru Fajina fe ra, na kisima nən. ³⁶ Xa muxun dunuya birin sətə, a bənə a niini habadan, tənən mundun na ra? ³⁷ Muxun nəe nanse fiyə, a mən yi a niin sətə? ³⁸ Awa, xa muxun yagi a tiyə n tan nun n ma fe falana fe ra hake kanne nun nafigine yee ra iki,

---

[‡] **8:34:** Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nəen, fa fala fə Yesu a xarandiine xa e wəkile sayaan na Yesu fəxə ra.

n tan Muxuna Dii Xemən fan yagima nən na kanna fe ra, nxu nun maleka sarijanxine na fa waxatin naxan yi n Fafe Alaa binyeni.”

9

¹ A mən yi a fala e xa, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa: Ndee be, ne mi faxε fō e Alaa Mangayaan to fε a sənbəni.”

Yesu a norona fe

Matiyu 17.1-13, Luka 9.28-36

² Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyəri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra e danna geya gbeen fari. A kənaan yi masara e yee ra yi. ³ A dugin yi lu mayilenje, a fixa ayi fefe! Dugi xaan mi dunuja yi naxan nəe dugin fixε na kiini. ⁴ Nabi Eli nun Nabi Musa yi mini kənenni e yətagi, e yi lu falan tiyε Yesu xa. ⁵ Piyəri yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karaməxə, a lanxi bayo nxu be. Nxu xa gage saxan ti be, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.” ⁶ A mi yi fa a kolon a naxan falama, amasətə gaxun bata yi e suxu han! ⁷ Kundaan yi godo e xun ma, fala xuiin yi keli na kundani, a naxa, “N nafan Dii Xemən nan ito ra, ε tuli mati a xuiin na!” ⁸ E yi e yee rakojin e rabilinni mafuren, koni e mi muxu yo to e fəma fō Yesu kedenna!

⁹ E yi godoma geyaan na waxatin naxan yi, Yesu yi e yamari, a e feen naxan toxi, e nama na fala muxu yo xa fō a tan Muxuna Dii Xemən na keli sayani. ¹⁰ E yi na falan namara, koni e yi falan ti fələ e bode tagi, e naxa, “Keli fena sayani, na bunna di?”

¹¹ E yi Yesu maxədin, e naxa, “Sariya karaməxəne a falama nanfera fa fala Nabi Eli

nan singe fama?"* ¹² A yi e yabi, a naxa, "Nabi Eli nan singe fama yati, a yi feene birin yitən. Koni nanfera Kitabuna a falama a Muxuna Dii Xəməen tərəma nən kati, muxune yi e mə a ra? ¹³ Koni n xa a fala ε xa, Nabi Eli bata yelin fe. E yi e rafan feene birin liga a ra alo Kitabuna a fe falaxi kii naxan yi."

*Yinnan yi diidin naxan fəxə ra
Matiyu 17.14-21, Luka 9.37-43*

¹⁴ E to fa xarandiin bonne fəma, e yi yama gbeen to e rabilinni. E nun sariya karaməxəna ndee yi e bode matandima. ¹⁵ Yamaan to Yesu to, e yi kabə kati! E siga e giyə a ralandeni, e yi a xəntən. ¹⁶ Yesu yi a xarandiine maxədin, a naxa, "E bode matandima nanfera?"

¹⁷ Muxu keden yi a yabi yamaan yε, a naxa, "Karaməxə, n bata fa n ma dii xəməen na i fəma amasətə yinnana a fəxə ra. A mi nəe falan tiyε. ¹⁸ Yinnan na keli a ra waxati yo yi, a a rabirama nən bəxəni. A də xunfanna yi lu mine, a lu a jinna raxinjε. A xara ayi. N bata i ya xarandiine mafan, alogo e xa yinnani ito kedi, koni e mi nəxi a kedε." ¹⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E tan dənkəleyatarene, n luma ε fəma han waxatin mundun yi? N xa dija ε xa han waxatin mundun yi? E fa diin na n fəma." ²⁰ E yi fa a ra Yesu fəma.

---

* **9:11:** Nabi Eli a fe səbəxi Malaki 3.23 kui. Sariya karaməxəne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mən fama nən benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamalixi. A a lixi taruxuni ito kui, Herode bata yi Yoni Marafu Tiin faxa.

Yinnan to Yesu to, a yi banxulanna raxuruxurun keden na, a yi bira bəxəni, a yi lu a makutukute, a də xunfanna yi lu mine. ²¹ Yesu yi banxulanna fafe maxədin, a naxa, “Xabu waxatin mundun ito ligama a ra?” A fafe yi a yabi, a naxa, “Xabu a dii jñreha. ²² Yinnan bata kata a faxa feen na sanja ma wuyaxi. A bata yi a rabira tεen nun igeni. Xa i nœ a ligε, kininkinin nxu ma, i yi nxu mali.” ²³ Yesu naxa, “I tan naxa, ‘Xa i nœ.’ Naxan na dənkəleya, na nœ feen birin ligε nən.” ²⁴ Banxulanna fafe yi a xuini te sa, a naxa, “N dənkəleyaxi, koni n mali n ma dənkəleyatareyani.”

²⁵ Yesu yi a to, yamaan yi masoma e ra. Nanara, a yinna jaxin yamari, a naxa, “I tan yinnan bobo tuli xərina, n bata i yamari, xεtε diidini ito fəxə ra, i nama fa a tərə sənən!” ²⁶ Yinnan yi gbelegbele. A banxulanna raxara ayi ken! A xεtε a fəxə ra. Banxulanna yi ligə alo faxa muxuna. Muxune birin yi a fala, e naxa, “A bata faxa.” ²⁷ Koni Yesu yi banxulanna suxu a yiin ma. A yi a rakeli, a ti.

²⁸ Yesu so banxini waxatin naxan yi, a xarandine yi a maxədin e danna, e naxa, “Nanfera nxu tan mi nəxi na yinnan kedε?” ²⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Na sifan mi kedε Ala maxandin xanbi.”

*Yesu mən yi a faxa feen fala
Matiyu 17.22-23, Luka 9.43-45*

³⁰ E yi keli mənni, e dangu Galile yamanani. Yesu mi yi waxyi a xən ma muxune xa a yire kolon, ³¹ amasətə a yi a xarandiine nan xaranma. A yi a fala e xa, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xəmən yanfama nən, e yi n so muxune yii, e yi n faxa. Koni soge saxan na dangu, n mən kelima nən sayani.”

³² Koni, e mi na falan bunna kolon, e mɔn yi gaxu a maxɔdinŋε.

*Nde gbo birin xa?
Matiyu 18.1-5, Luka 9.46-48*

³³ E Kapεrunan taan li waxatin naxan yi, e so banxini. Yesu yi a xarandiine maxɔdin, a naxa, “Ε yi ε bode matandima kira yi nanfe ma?” ³⁴ Koni e yi dundu amasɔtɔ e bata yi e bode matandi kira yi nun fa fala nde gbo birin xa e ye. ³⁵ Yesu yi dɔxɔ, a yi a xarandii fu nun firinne xili, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi findi feni xunna ra, na xa a yεtε lu a rajanna ra, a findi birin ma walikeεn na.” ³⁶ A yi diidina nde rakeli, a yi a ti e birin yetagi. A yi a tongo, a yi a fala e xa, a naxa, ³⁷ “Naxan na diidini ito nde yisuxu n xinli, na bata n tan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na mi n tan xan tun yisuxi, fɔ naxan n xεxi.”

*Naxan mi kelixi ε xili ma
Luka 9.49-50*

³⁸ Yoni yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, nxu bata xεmena nde to jinanne kedε i xinli, nxu yi a raxɔlɔ, a xa a lu amasɔtɔ a mi yi en tan fɔxɔ ra.” ³⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ε nama a raxɔlɔ amasɔtɔ muxun naxan kabanako feen ligama n xinli, na mi nɔε n ma fe jaxin falε. ⁴⁰ Amasɔtɔ naxan mi kelixi en xili ma, na en xa nεn. ⁴¹ N xa jɔndin fala ε xa, muxu yo igen so ε yii amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin gbeen nan ε tan na, na barayin sɔtɔma nεn!”

*Yulubina fe
Matiyu 18.6-9, Luka 17.1-2*

⁴² Yesu naxa, “Diidin naxanye dənkəleyaxi n ma itoe ra, muxu yo na nde keden bira yulubini, a yi fisa nun gəmə gbeen yi xidi na kanna kəe ra, a woli tilinna ma. ⁴³ Xa i yii nan i bire yulubini, a səgə a ra. A fisa i yii keden kanna xa so habadan nii rakisini, benun i yii firin kanna xa so yahannama te tutareni, ⁴⁴ ‘kunle nun təen mi ḡanje dənaxan yi habadan!’ ⁴⁵ Xa i sanna nan i bire yulubini, a səgə a ra. A fisa i san keden kanna xa so ariyanna yi benun i san firin kanna xa so yahannama yi, ⁴⁶ ‘kunle nun təen mi ḡanje dənaxan yi habadan!’ ⁴⁷ Xa i yeeen nan i bire yulubini, a ba na. A fisa i yee keden kanna xa so Alaa Mangayani benun i yee firin kanna xa so yahannama yi, ⁴⁸ ‘kunle nun təen mi ḡanje dənaxan yi habadan!’ ⁴⁹ Amasətə təen sama muxun birin ma nen mənni alo i na fəxən so suben ma.”

⁵⁰ “Fəxən fan, koni xa a məxəməxənna ba ayi, a fa raməxəməxənma nanse ra nayi? E kewali fajine xa lu ε dunuŋa yi gidini alo fəxən naxan donse ḡaxuməni, ε lu bəŋe xunbenli ε bode xən.”

10

*Xaranna lan futu kala feen ma
Matiyu 19.1-12, Luka 16.18*

¹ Na xanbi ra, Yesu yi keli mənni, a yi siga Yudaya yamanani, a Yurudən baan gidi. Yamaan mən yi malan a fəma. A mən yi e xaran alo a darixi a ligə kii naxan yi.

² Farisi muxuna ndee yi fa a fəma, e yi a maxədin alogo e xa a keŋaŋ fəsəfəsə, e naxa, “A fala nxu xa, a daxa sariyani ba xəmən xa a mə a ḡaxanla ra?”

³ Yesu yi e yabi, a naxa, “Musa yamarin mundun so ε yii?” ⁴ E yi a yabi, e naxa, “Musa bata tin a xəmən xa futu kala kedin səbe, a yi a naxanla bejin.”

⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Musa na yamarin səbəxi ε xa nən bayo ε bənən xədəxə. ⁶ Koni a fələni dunuja da waxatini, ‘Ala xəmən nun naxanla da nən,’ ⁷ ‘Nanara, xəməna a nga nun a fafe bejinma nən, a yi a maso a naxanla ra, ⁸ e findi fati bəndə kedenna ra.’* ⁹ Nayi, muxu firin mi fa e ra koni muxu keden. ⁹ Nanara, Ala bata seen naxanye tugun e bode ra, muxe nama ne fata.”

¹⁰ E xətə banxini waxatin naxan yi, xarandiine yi Yesu maxədin na feen ma. ¹¹ A yi a fala e xa, a naxa, “Xəmən naxan na a naxanla bejin, a naxalan gətətə futu, a bata yalunyaan liga lan a naxalan singen ma.† ¹² A na kii nin, naxanla naxan na a mə a xəmən na, a lu xəmə gətətə xa, na naxanla bata yalunyaan liga.”

*Yesu yi duba diidine xa
Matiyu 19.13-15, Luka 18.15-17*

¹³ Muxune yi fa diidine ra Yesu fəma, alogo a xa a yiin sa e xunni, a duba e xa. Koni xarandiine yi falan ti ne ma. ¹⁴ Yesu to na to, a yi xələ, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Ə tin diidine xa fa n fəma, ε nama e raxətə amasətə e tan sifane nan gbee Alaa Mangayaan na. ¹⁵ N xa nəndin fala ε xa, xa naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine, na mi soε Alaa Mangayani mumε!” ¹⁶ Na xanbi ra, a yi diidine dəxə a kanke ra, a yi a yiin sa e ma, a duba e xa.

---

* **10:8:** Dunuja Fələn 1.27 nun 2.24 † **10:11:** A yalunyaan ligaxi bayo a mən futu singen yamarin bun Ala yee ra yi.

*Xemē nafulu kanna fe
Matiyu 19.16-30, Luka 18.18-30*

¹⁷ Yesu sigamatōna, xemēna nde yi a gi Yesu fōxōra, a sa a xinbi sin a bun ma. A yi a maxōdin, a naxa, “Karamōxō fajina, n nanfe ligē n habadan nii rakisin sōtō?” ¹⁸ Yesu yi a maxōdin, a naxa, “I n xilima nanfera fa fala muxu fajina? Muxu yo mi fan, Ala nan keden fan. ¹⁹ I yamarine kolon ba? Fa fala, ‘I nama faxan ti. I nama yalunyaan liga. I nama mujan ti. I nama wule seren ba. I nama muxun yii seene kansun. I baba nun i nga binya.’[‡]”

²⁰ Xemēn yi a fala, a naxa, “Karamōxō, xabu n dii njoreyani waxatin naxan yi, n ne birin suxi.” ²¹ Yesu yi a mato, a yi a xanu, a yi a fala a xa, a naxa, “Fe keden luxi i ma. Siga, i sa i yiii seene birin mati, i yiigelitōne ki. I nafunla sōtōma nēn ariyanna yi. Na xanbi ra, i fa bira n fōxō ra.” ²² Xemēn na mē waxatin naxan yi, a bōnen yi rajaxu a ma, a sunuxin yi siga, amasōtō nafulu kan gbeen nan yi a ra nun. ²³ Yesu yi a xarandiine mato a rabilinni. A yi a fala e xa, a naxa, “Nafulu kanne so raxəlō Alaa Mangayani han!”

²⁴ Xarandiine yi kabē na falan ma. Koni Yesu mōn yi a fala e xa, a naxa, “N ma diine, Alaa Mangayani so raxəlō han! ²⁵ Nafulu kanna so raxəlō Alaa Mangayani dangu njogōmen so feen na sagilaan yinla ra.” ²⁶ Xarandiine yi kabē kati, e yi e bode maxōdin, e naxa, “Nde nōe kisē nayi?” ²⁷ Yesu mōn yi e mato. A yi a fala, a naxa, “Muxun mi nōe

---

[‡] **10:19:** Xərəyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

na ligε koni Ala tan nœ nœn. Ala nœ feen birin ligε nœn.”

²⁸ Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin bejin, nxu bira i fɔxɔ ra.” ²⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ḥəndin fala ε xa, naxan birin bata a konna lu na hanma a ngaxakeden xememane nun a naxalanmane, hanma a nga hanma a fafe hanma a diine hanma a xεene, n tan nun n ma falan Xibaru Fajina fe ra, ³⁰ na kanna na ḥəxən kəmə sətəma nœn waxatini ito yi, banxine nun ngaxakeden xememane nun naxalanmane nun ngane nun diine nun xεene, besənxɔnyane fan yi sa ne fari, a yi habadan nii rakisin sətə waxati famatəni. ³¹ Koni naxanye yεen na, ne wuyaxi sa luma nœn xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yεen na.”

*Yesu mən yi a faxa feen fala
Matiyu 20.17-19, Luka 18.31-34*

³² E yi kira yi waxatin naxan yi, e sigama Yerusalən taani, Yesu yi tixi a xarandiine yεe ra. Xarandiine yi kuisan kat! A fɔxɔrabirane yi gaxu. Yesu mən yi a xarandii fu nun firinne tongo, a siga e ra e danna. Feen naxanye fama ligadeni a ra, a na fala e xa. ³³ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a mato, en sigama Yerusalən taani. N tan Muxuna Dii Xəmen soma nœn saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne yii na yi. E n ma kitin bolonma nœn, a lan sayaan ma. Na xanbi ra, e yi n so siya gbetene yii, ³⁴ naxanye n magelema, e yi e dəgen namini n ma, e yi n bulan, e yi n faxa. Soge saxan na dangu, n mən kelima nœn.”

*Yaki nun Yoni e maxandina fe
Matiyu 20.20-28*

³⁵ Na xanbi ra, Sebede a dii xemene Yaki nun Yoni yi fa Yesu fëma, e naxa, “Karaməxə, nxu waxi a xən ma, i xa fena nde ligi nxu xa.” ³⁶ Yesu yi e maxədin, a naxa, “Ə waxi a xən ma, n xa nanfe ligi ε xa?” ³⁷ E yi a yabi, e naxa, “I na dəxə i ya binyeni, tin nxu xa dəxəden sətə i fëma, keden i yiifanna ma, keden i kəmənna ma.” ³⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ə n xandima naxan yi, ε mi na kolon. N na n minma tərəya igelengenna naxan na, ε nəε ε minjə na ra ba hanma ε rafuyε xələni alo n nafuma kii naxan yi?” ³⁹ E yi a yabi, e naxa, “Ən, nxu a nəε.” Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N na n minma tərəya igelengenna naxan na, ε fama ε minden na ra nən yati! N nafuma xələni kii naxan yi, ε fan yi rafu na kiini. ⁴⁰ Koni muxun dəxə fena n yiifanna ma hanma n kəmənna ma, n tan mi na ragidima. Ala bata yelin na yirene ragide muxune ma.”

⁴¹ Xarandii fuun bonne na mə waxatin naxan yi, e yi xələ Yaki nun Yoni ma. ⁴² Nanara, Yesu yi e birin xili a fëma, a naxa, “Ə a kolon fa fala naxanye yatexi mangane ra siyane yε, ne nəyaan nan ligama e xun na, e muxu gbeene fan yi kuntigyaan dəxə e ra. ⁴³ Koni a mi na kiini ε tan tagi. Koni xa naxan yo waxi findi feni muxu gbeen na ε yε, fə na xa findi ε walikəen na. ⁴⁴ Xa naxan yo waxi findi feni ε yeeṛatiin na, fə a xa findi birin ma konyin na. ⁴⁵ Amasətə hali n tan Muxuna Dii Xəməna, n mi faxi fa fala muxe xa wali n xa, koni alogo n tan xa wali, n yi n niin fi muxu wuyaxi xunbaan na.”

*Yesu yi danxutəɔn yeeen naba ayi
Matiyu 20.29-34, Luka 18.35-43*

⁴⁶ Awa, e yi sa Yeriko taan li. Yesu nun a xarandiine nun yama gbeen yi minima Yeriko taani waxatin naxan yi, danxutəna nde yi dɔxi kiraan de xandi tideni naxan yi xili Baritime. Na bunna neen “Time a dii xemena.” ⁴⁷ A to a mɛ a Yesu Nasareti kaan nan danguma, a gbelegbele fɔlo, a naxa, “Yesu, Dawudaa Dii Xemena, kininkinin n ma!” ⁴⁸ Muxu wuyaxi yi a masabari. Koni a mɔn yi lu gbelegbelɛ, a naxa, “Dawudaa Dii Xemena, kininkinin n ma!” ⁴⁹ Yesu yi ti, a naxa, “ɛ a xili.” Nayi, e danxutəɔn xili, e naxa, “I bɔŋen xa xunbeli. Keli i ti, a i xilima.” ⁵⁰ A yi a doma gbeen nawoli ayi, a tugan, a fa Yesu fɛma. ⁵¹ Yesu yi a maxɔdin, a naxa, “I waxi a xɔn ma, n xa nanfe ligi i xa.” Danxutəɔn yi a yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, n waxi a xɔn ma, n xa seen to.” ⁵² Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i ya denkelyaan bata i rakendeyya.” A yi seen to mafuren, a bira Yesu fɔxɔ ra kiraan xɔn ma.

11

*Yesu so fena Yerusalen taani
Matiyu 21.1-11, Luka 19.28-40, Yoni 12.12-19*

¹ E to maso Yerusalen taan na, e yi so Betifage nun Betani taadine yi, Oliwi Geyaan dɛxɔn ma. Yesu yi a xarandii firin nasiga e yee ra. ² A yi a ɲungu e ma, a naxa, “ɛ siga banxideen na ε yee ra. ɛ na na li tun, ε sofalidina nde toma nɛn xidixi, muxe munma dɔxɔ naxan fari singen. ɛ a fulun, ε fa a ra be. ³ Xa muxuna nde ε maxɔdin fa fala, ‘ɛ na ligama nanfera?’ ɛ a fala a xa, ε naxa,

‘Marigin makona a ma,’ na kanna a soma ε yii nεn mafuren.”

⁴ Nanara, e yi siga, e sa sofalidin to xidixi kiraan dε banxina nde dε ra. E yi a fulunma waxatin naxan yi, ⁵ muxun naxanye yi tixi na yi, na ndee yi e maxədin, e naxa, “Ε sofalidini ito fulunma nanfera?” ⁶ Eyi e yabi alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi tin e xa siga. ⁷ E yi fa sofalidin na Yesu fēma, e yi e domane yifulun sofalidin fari, Yesu yi dəxə a fari. ⁸ Muxu wuyaxi yi e domane yifulun kiraan xən ma, bonne yi jəxəndene magira, e yi e sa kiraan xən ma a binya feen na. ⁹ Naxanye yi sigama a yεε ra e nun naxanye yi biraxi a fəxə ra, ne yi lu sənxəε, e naxa, “Ala tantun! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! ¹⁰ En benba Dawudaa mangayaan naxan fama, Ala xa na baraka! Ala tantun kore xənna ma pon!”

¹¹ Yesu yi so Yerusalən taani, a siga Ala Batu Banxini. A yi banxin kui seene birin mato, koni a li kəε bata so, a yi siga Betani taani e nun a xarandii fu nun firinne.

*Yesu yi xədə binla danga
Matiyu 21.18-19*

¹² Na xətən bode, e yi kelima Betani taani waxatin naxan yi, kamən yi Yesu suxu. ¹³ A yi xədə binla to wulani a dεeñe jningixi a ma. A yi siga na alogo a xa sa a bogina ndee fen a kəε ra. Koni a to na li, a mi a bogi yo to, fə a dεeñe amasətə xədən bogi waxatin munma yi a li. ¹⁴ Yesu yi a fala xədə binla ma, a naxa, “Muxu yo mi fa i tan begin donma!” A xarandiine yi a fala xuiin me.

*Yesu yi siga Ala Batu Banxini
Matiyu 21.12-17, Luka 19.45-48, Yoni 2.13-22*

¹⁵ E Yerusalen li waxatin naxan yi, Yesu yi siga Ala Batu Banxini. Naxanye yi sare matiin nun sare soni mənni, a ne kedi fələ. A yi gbeti masarane tabanle rafelen, e nun ganba matine gbədəne. ¹⁶ A mi yi tinma muxu yo xa goronna radangu Ala Batu Banxin tandem ma. ¹⁷ A yi yamaan xaran, a naxa, “A səbəxi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma Banxin xili bama nən, Ala maxandi banxina siyane birin xa.’* Koni ε tan bata a findi muŋadene luxunden na!”

¹⁸ Saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne na mə waxatin naxan yi, e yi Yesu faxa fərən fen fələ. Bayo e yi gaxuxi a yee ra nun, amasətə yamaan birin bata yi kabə a xaranna ma. ¹⁹ Ninbari soxina, Yesu nun a xarandiine yi keli taani.

*Xədə binla fe xaranna
Matiyu 21.20-22*

²⁰ Na xətən bode subaxani, e yi sigama kiraan xən ma waxatin naxan yi, e yi na xədə binla to xaraxi han a salenne. ²¹ A fe yi rabira Piyəri ma. A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karaməxə, i xədə binla naxan danga, a mato, a bata xara!”

²² Yesu yi e yabi, a naxa, “Ə dənkəleya Ala ma. ²³ N xa nəndin fala ε xa, naxan na a fala geyani ito ma fa fala, ‘Siga, i sa bira fəxə igeni,’ xa a mi sike a bəjəni, a yi dənkəleya, fa fala a falan nakamalima nən, a ligama a xa nən. ²⁴ Na na a toxi, n na a falama ε xa, ε na Ala maxandi fena nde ma, xa ε la a sətə feen na, ε na sətəma nən. ²⁵ Awa, ε nəma Ala maxandə waxatin naxan yi, xa fena nde ε kui

---

* **11:17:** Esayı 56.7 nun Yeremi 7.11

muxuna nde xili ma, ε xa a mafelu na ra. Nanara, ε Fafe Ala naxan ariyanna yi, na ε mafeluye ε hakene ra. ²⁶ Xa ε mi bonne mafelu, ε Fafe Ala naxan ariyanna yi, na mi ε fan mafeluye ε yulubine ra.”

*Yesu sənbən maxədinna fe
Matiyu 21.23-27, Luka 20.1-8*

²⁷ Awa, e mən yi so Yerusalən taani. Yesu yi a masiga tima Ala Batu Banxin tandem ma waxatin naxan yi, saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne nun yamaan fonne yi fa a fəma. ²⁸ E yi a maxədin, e naxa, “I feni itoe ligama sənbən mundun yi? Nde i tixi itoe ligan na?” ²⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ε maxədin fe keden na, xa ε n yabi, naxan n tixi na feene ra, n na falama ε xa nən. ³⁰ Awa, ε a fala n xa, nde Yoni rafaxi a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?”

³¹ E yi falan ti fələ e bode tagi, e naxa, “Xa en na a yabi fa fala a kelixi Ala nan ma, a a falama nən nayi, a naxa, ‘Nanfera ε mi la Yoni ra?’ ³² Koni xa en na a fala fa fala a kelixi muxun nan ma, na di?” Amasətə, e yi gaxuxi yamaan yee ra bayo yamaan birin yi laxi a ra a nabiin nan yi Yoni ra. ³³ Nayi, e Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi a kolon.” Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan fan feni itoe ligama sənbən naxan yi, n mi na falama ε xa na yi.”

12

*Nakə kantanne fe sandana
Matiyu 21.33-46, Luka 20.9-19*

¹ Na xanbi ra, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa, “Muxuna nde yi manpa bili nakəən sa. A yi a

sansan, a yi manpa ige badeni tən, a yi gbengben ti. Na xanbi ra, a nakəon taxu a kantan muxune ra, a siga sigatini. ² A bogi waxatin to a li, a yi a walikəna nde rasiga nakə kantanne ma, a e xa a gbeen so na yii. ³ Nakə kantanne yi na walikəen suxu, e yi a bənbə, e yi a raxetə. E mi sese so a yii. ⁴ Na xanbi ra, nakə kanna mən yi walikə gbətə rasiga e ma, e yi na fan bənbə a xunna ma, e yi a makonbi. ⁵ A yi a saxanden fan nasiga, e yi na tan faxa. Na xanbi ra, a yi ndee gbətəye rasiga, e yi na ndee bənbə, e yi ndee faxa. ⁶ A lu a rafan dii xəmə keden peen ma. Dənxən na, a yi na rasiga, a naxa, ‘E yagima nən n ma diin tan yee ra.’ ⁷ Koni nakə kantanne yi a fala e bode xa, e naxa, ‘Nakə kanna ke tongon nan ito ra, ε fa be, en na a faxa. Nayi, a kəen yi findi en gbeen na!’ ⁸ Awa, e yi a dii xəmən suxu, e yi a faxa, e yi a woli ayi nakəon fari ma.”*

⁹ Yesu yi e maxədin, a naxa, “Nakə kanna nanfe ligama nayi? A fama nən nayi, a yi na muxune faxa. A nakəon taxu muxu gbətəye ra. ¹⁰ Ε munma Kitabun yireni ito xaran ba, a səbəxi dənaxan yi fa fala, ‘Banxi tiine e mə gəmən naxan na, na bata findi banxin gəmə fisamantenna ra. ¹¹ Marigin nan na ligaxi, kabanako feen nan na ra en yee ra yi.’† ?”

¹² E yi kata Yesu suxu feen na amasətə e yi a kolon fa fala Yesu na sandan saxi e tan nan xa. Koni e gaxu yamaan yee ra. Nanara, e keli a fəma, e siga.

---

* **12:8:** Sandani ito kui Ala nan misalixi nakə kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikəne findixi nabine ra naxanye xə Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra.   † **12:11:** Yaburin 118.22-23

*Mudu fin maxədinna fe
Matiyu 22.15-22, Luka 20.20-26*

13 E yi Farisi muxuna ndee nun Herode a muxuna ndee rasiga Yesu fəma alogo e xa a suxu feni tən a falana fe ra. **14** E yi fa a fəma, e naxa, “Karaməxə, nxu a kolon fa fala jəndi falan ni i ra. Muxu yo mi nəe i ya miriyaan maxətə, amasətə i mi muxune rafisaxi e bode xa fə i yamaan xaranma Alaa kiraan ma jəndini. Awa, a daxa mudun xa fi Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama fi? Nxu lan nxu yi a fi, hanma nxu nama a fi?”‡

15 Koni Yesu yi e nafigiyaan kolon. A yi e yabi, a naxa, “E n dəen bunbama nanfera? E fa gbeti gbanan keden na, n xa a mato.” **16** E yi fa gbeti gbanan keden na a xən. A yi e maxədin, a naxa, “Nde xili nun a yətagin sawura a ma?” E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.” **17** Yesu naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.”§

E kabə a ma kati!

*Faxa muxune rakeli fena
Matiyu 22.23-33, Luka 20.27-40*

---

‡ **12:14:** Xa a fala e nama a fi, a birama mangane ra nən, xa a fala e xa a fi, a birama yamaan na nən naxanye yigbetənxı mudu maxinle xən. § **12:17:** Ala gbeena: Mangan yətagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi mangan gbeen na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yətə so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na.

18 Saduse muxuna* ndee yi fa Yesu fəma naxanye a falama fa fala a muxune mi kelima sayani. E yi a maxədin, **19** e naxa, “Karaməxə, Musa ito nan səbəxi en xa, a naxa, ‘Xa xəməna nde faxa, a naxanla lu, koni dii mi a yii, xəmən na ngaxakedenna xa na kə naxanla tongo, e diin bari faxa muxun xa.’† **20** Awa, ngaxakedenmane muxu soloferere yi na nun, a forimaan yi naxanla futu, a faxa, a mi dii lu. **21** A xunyən yi kə naxanla tongo, na fan yi faxa, a mi dii lu. A ligə na kiini a xunyən saxanden fan na. **22** Na muxu soloferene sese mi dii lu. Dənxən na, na naxanla fan yi faxa. **23** Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, na naxanla findima nde gbee ra nayi? Amasətə a bata yi dəxə muxu solofereni ito birin xən ma nun!”

24 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ə bata tantan, amasətə ε mi Kitabun kolon hanma Ala sənbəna. **25** Bayo faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, e ligama nən alo malekan naxanye ariyanna yi. Xəmən mi naxalan futuma, naxanla mi dəxən xəmən xən ma. **26** Awa, n xa faxa muxune rakeli feen nəndin yita ε ra. Ə mi na xaranxi Musaa Kitabun kui ba, Ala naxan fala a xa fətəndin yireni, a naxa, ‘Iburahimaa Ala nan n tan na, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala?’‡ **27** Anu, faxa muxune Ala mi

* **12:18:** Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mən mi yi laxi a ra a muxune kelima nən sayani. † **12:19:** Dunuŋa Fələn 38.8 nun Sariyane 25.5-10   ‡ **12:26:** Xərəyaan 3.2 nun 3.6 nun 3.15-16

a tan na, koni fɔ niiramane. § Ε tantanna gbo.”

*Yamari fisamantenna fe
Matiyu 22.34-40, Luka 10.25-28*

²⁸ Sariya karaməxəna nde yi na nun naxan e fe matandi xuiin mɛ. Na yi a to a Yesu bata Saduse muxune yabi ki fajni. Nanara, a yi a maxədin, a naxa, “Yamarin mundun gbo dangu a birin na sariyan yamarine ye?” ²⁹ Yesu naxa, “Naxan gbo a birin xa na nan ito ra. ‘Isirayila kaane, ε tuli mati. Marigina en ma Ala keden peen na a ra. ³⁰ I xa i Marigina Ala xanu i bɔjən birin na, e nun i niin birin na e nun i xaxinla birin na e nun i sənbən birin na.”* ³¹ A firinden nan ito ra. ‘I adamadi boden xanu alo i yetəna.’† Yamari gbətə mi na naxan gbo itoe firinna xa.”

³² Sariya karaməxən yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karaməxə, na lanxi. I bata ḥəndin fala fa fala Ala keden peen nan a ra, gbətə yo mi na fɔ a tan. ³³ I na Ala xanu i bɔjən birin na e nun i xaxinla birin e nun i sənbən birin, i yi i adamadi boden xanu alo i yetəna, na dangu saraxa gan daxine nun saraxane birin na.” ³⁴ Yesu yi a to fa fala a bata a yabi xaxilimayani. Nanara, Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I mi makuya Alaa Mangayaan na.”

Na xanbi ra, muxu yo mi susu a maxədinjŋe fe gbətə ma.

---

§ 12:27: niiramane: Ala naxa a Iburaḥimaa Ala nan a ra. A mi a falaxi nun fa fala Iburaḥimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yεəna e ra laxira yi. E mən e nii ra Ala yεε ra yi. Nanara, faxa muxune kelima sayani. * 12:30: Sariyane 6.4-5 † 12:31: Saraxaraline 19.18

*Yesu yi maxədinna ti
Matiyu 22.41-46, Luka 20.41-44*

³⁵ Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi maxədinna ti, a naxa, “Sariya karaməxəne a falama nanfera fa fala Dawudaa bənsənna nan Alaa Muxu Sugandixin na? ³⁶ Dawuda yetəen bata a fala, fata Alaa Nii Sarijanxin na, a naxa, ‘Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa, “Dəxə n yiifanna ma han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”’[‡] ³⁷ Dawuda yetəna a xili nən, a naxa, ‘N Marigina.’ Awa, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bənsənna ra di nayi?’[§]

Yama gbeen yi Yesu xuiin name sewani.

Yesu yi Sariya karaməxəne nun Farisi muxune yalagi

Matiyu 23.1-36, Luka 20.45-47

³⁸ A yi e xaranma waxatin naxan yi, a naxa, “Ə a liga ε yeren ma sariya karaməxəne fe yi. A rafan e ma e xa doma gbeene ragodo e ma, e yi lu e masiga tiyε. A rafan e ma yamaan xa e xəntən ləxə tidene yi. ³⁹ Muxu gbee dəxədene rafan e ma salide banxine yi, e nun dəxəde fajine donse donna malanne yi. ⁴⁰ E kajna giləne yii seene bama

---

^{‡ 12:36:} Yaburin 110.1   ^{§ 12:37:} Na waxatini karaməxəne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bənsənna nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 səbə, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nəen fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yεε ra yi.

e yii. E yi e yete mayita sali xunkuyene yi! E yalagima nən na feene ma han a radangu ayi!”

Kaja gilena kisenə

Luka 21.1-4

⁴¹ Yesu yi dəxə Ala Batu Banxin gbeti maraden yetagi yamaan yi darixi Ala kiseene se dənaxan yi. A yi yamaan matoma, e gbetin sama na yi. Nafulu kan wuyaxi yi gbeti gbeen sa. ⁴² Koni, kaja gile yiigelitən fan yi fa, a wure gbeeli gbanan firin sa, naxanye munanfanna xurun a birin xa. ⁴³ Yesu yi a xarandiine xili a fəma, a yi a fala e xa, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa, fa fala kaja gile yiigelitəni ito naxan saxi gbeti maradeni, na gbo bonne birin gbeen xa. ⁴⁴ Amasətə bonne birin naxan saxi, ne birin baxi e nafunla nde nan na, koni kaja gileni ito, hali yiigelitən to a ra, naxan birin a yii a balon na, a na nan saxi.”

13

Ala Batu Banxin kalana fe

Matiyu 24.1-2, Luka 21.5-6

¹ Yesu to yi minima Ala Batu Banxini, a xarandiina nde yi a fala a xa, a naxa, “Karaməxə, i yeeen ti gəmə fajine nun banxi fajine ra!”

² Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata banxi gbeeni itoe to ba? Hali gəməni ito kedenna mi luyə a bode fari. E birin naxuyama ayi.”

Tərən nun bəsənxənyana a fe

Matiyu 24.3-14, Luka 21.7-19

³ Yesu yi dəxi Oliwi Geyaan fari Ala Batu Banxin yetagi waxatin naxan yi, Piyeri nun Yaki nun Yoni nun Andire yi siga a fəma e danna a maxədindeni.

⁴ E yi a fala, e naxa, “Na feene liga waxatin fala nxu xa. Taxamasenna mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin bata a li?”

⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε a liga ε yeren ma alogo muxe nama ε mayenden. ⁶ Muxu wuyaxi fama nən n xinli, e yi a fala fa fala, ‘A tan nan n tan na.’ E muxu wuyaxi mayenden. ⁷ Ε na yengε feene mε e nun yengεna ndee xinla, ε nama gaxu. A fere mi na fɔ na fe sifane xa liga nən. Koni waxati rajanna mi na ra singen. ⁸ Siya kedenna siyaan bonna yengema nən, yamana keden yi yamanan bonna yengε. Boxən xuruxurunma nən yirena ndee yi. Fitina kamene yi so. Na feene birin ligama nən alo naxanla dii barin kui xɔlε singena.”

⁹ “Ε a liga ε yeren ma, amasətə muxune ε suxuma nən, e siga ε ra kitī sadeni.* E ε bulan salide banxine yi. Ε tima nən yamana kanne nun mangane yetagi n tan ma fe ra, ε yi n ma fe sereyaan ba e xa. ¹⁰ A fere mi na fɔ n ma falan Xibaru Fajin kawandin xa ba siyane birin xa singen. ¹¹ E na ε suxu waxatin naxan yi, e siga ε ra kitī sadeni, ε naxan falama, ε nama xamin na ra benun a waxatin xa a li. Ala na naxan so ε yii na waxatini, ε na fala. Amasətə ε tan xa mi falan tima fɔ Alaa Nii Sarıjanxina. ¹² Muxuna a ngaxakedenna yanfama nən, a yi a faxa. Fafane na jəxənna ligama nən e diine ra. Diine murutəma nən e sətə muxune xili ma, e yi e ti sayaan ma. ¹³ Muxun birin ε rajaxuma nən n tan ma fe ra. Koni muxun naxan dijama han a rajanna, na kisima nən.”

---

* **13:9:** ε suxuma nən: E suxuma Yesu a xinla fe ra.

*Se Haramuxina
Matiyu 24.15-28, Luka 21.20-24*

¹⁴ “Ε na ‘Se Haramuxi Halagi Tiin’ to yirena nde yi, a mi daxa dənaxan yi, nayi naxanye Yudaya yamanani, ne xa e gi, e te geyane fari. Naxan na feni ito xaran, na xa a bunna kolon! ¹⁵ Muxun naxan a kore banxin kœ ra, na nama xetε, a godo banxini a yii seene tongoden. ¹⁶ Muxun naxan xεen ma, na nama xetε banxini a domaan tongoden. ¹⁷ Gbalo gbeen fudi kanne yee ra na ləxəni e nun diin ngane! ¹⁸ Ε Ala maxandi alogo na feene nama ligə xunbeli waxatini! ¹⁹ Amasətə na ləxəne tərən jəxən munma ligə singen xabu Ala dunuya da waxatin naxan yi han iki. A jəxən fan mi fa ligama sənən! ²⁰ Xa Marigin mi yi nde ba na ləxəne ra nun, adamadi yo mi yi kisima, koni a bata nde ba e ra a muxu yebaxine fe ra.”

²¹ “Xa muxu yo a fala ε xa na waxatini, a naxa, ‘A mato, Alaa Muxu Sugandixin be yi’ hanma, ‘A mato, a sa mənni,’ ε nama la ne ra. ²² Amasətə muxu wulexi sugandixine nun wule nabine kelima nən, e taxamasenne nun kabanako feene ligə alogo e xa Ala muxu yebaxine mayenden, xa na lanjε. ²³ Koni, ε xa a ligə ε yeren ma! N bata feene birin fala ε xa benun e waxatin xa a li.”

*Muxuna Dii Xemən fa fena
Matiyu 24.29-31, Luka 21.25-28*

²⁴ “Na ləxəne yi, na tərə ləxəne na dangu, ‘sogeni dimima nən, kiken mi fa degəma. ²⁵ Sarene kelima nən kore, e yolon. Kore xənna sənbəne yimaxama nən.’ ²⁶ N tan Muxuna Dii Xemən minima nən kənənni kundani sənbə gbeen nun binyeni. ²⁷ N yi n ma malekane rasiga bəxən tongon naaninne

birin yi. E yi n ma muxu yεbaxine malan keli dunuja danna bona ma sa dəxə bona ra.”

*Xədə binla fe taxamasenna
Matiyu 24.32-35, Luka 21.29-33*

²⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ə xaxili sətə xədə binla fe ma. A yiine na məjingga, a dəene yi mini fələ, ε a kolonma nən nayi fa fala jəmən bata maso. ²⁹ A na kiini, ε na feni itoe to ligə waxatin naxan yi, ε a kolonma nən nayi fa fala waxati saxin bata maso, a bata a so dəen yətəen li. ³⁰ N xa jəndin fala ε xa, to muxune mi dangue mumə fə na feene birin liga. ³¹ Kore xənna nun bəxə xənna danguma nən. Koni n ma falane mi danguma habadan!”

*Muxu yo mi na waxatin kolon
Matiyu 24.36-44*

³² “Muxu yo mi na ləxən nun waxati saxin kolon hali malekan naxanye ariyanna yi hanma Muxuna Dii Xəməna, fə Fafe Ala keden peena. ³³ Ə a liga ε yeren ma, ε yi lu ε yee ra yi amasətə ε mi na waxatin kolon. ³⁴ A ligama nən alo xəmən naxan keli a konni, a siga sigatini, a yi a sənbən nadangu a walikəne ma, a yi wanla so e keden kedenna birin yii. A yi a fala banxi xunna xa, a xa lu a yee ra yi. ³⁵ Awa, ε lu ε yee ra yi amasətə ε mi banxi kanna fa waxatin kolon, xa jənbanna na a ra ba hanma kəe tagini hanma subaxani donton wugan ma hanma xətənni. ³⁶ Xa a fa sinma, a nama ε li xixənli! ³⁷ Awa, n naxan falama ε xa, n na a falama muxune birin nan xa. Ə lu ε yee ra yi!”

14

*Mangane yi yanfani tən Yesu ma
Matiyu 26.1-5, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-53*

¹ A bata yi lu nun soge firin benun Halagi Tiin Dangu Loxən Sanla* nun Buru Tetaren Sanla[†] xa a li. Saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne yi katama Yesu suxu feen na yanfani alogo e xa a faxa. ² E yi a fala, e naxa, “En nama a ligə sanla waxatini alogo yamaan nama sənxə sənxə.”

*Latikənənna sa fena Yesu ma
Matiyu 26.6-13, Yoni 12.1-8*

³ Yesu yi Simən dogonfontəna banxini Betani taani waxatin naxan yi, a yi a dəgema, naxanla nde yi fa, a so banxini. Alabasita gemən muranna suxi a yii latikənənna sare xədəxən yi naxan kui naxan xili naradi. A na muranni bə Yesu xun ma a latikənənna sa a xunni. ⁴ Muxuna ndee yi na yi, ne yi xələ, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Latikənənni ito yikalaxi nanfera? ⁵ A yi sare nən dangu walikən nee keden saranna ra, na gbetin yi so yiigelitəne yii.” E yi naxanla mafala kati!

⁶ Koni Yesu yi a fala, a naxa, “Ə fata a ma, ə a mafalama nanfera? A bata fe fajin naba n tan xa. ⁷ Amasotə yiigelitəne ə fəma waxatin birin, ə fe

* **14:1:** Halagi Tiin Dangu Loxən Sanla: Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui. † **14:1:** Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma ləben mi saxi naxan kui xii soloferə sanli ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui.

fajin nabε e xa nεn, xa ε wa, koni n tan mi luma ε fεma waxatin birin yi. ⁸ A nεe naxan ligε, a bata na liga. A bata latiknənna sa n fatin ma, a yi a yitən n maluxun ləxəna fe ra benun na waxatin xa a li. ⁹ N xa nəndin fala ε xa, n ma falan Xibaru Fajini ito na rali dunuja yire yo yi, naxanli ito naxan ligaxi, na fan falama nεn, yamaan yi e miri a ma.”

*Yudasi yi Yesu yanfa
Matiyu 26.14-16, Luka 22.3-6*

¹⁰ Na xanbi ra, Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandii fu nun firinna nde, na yi siga saraxarali kuntigine fεma Yesu so feen na e yiii. ¹¹ E yi e tuli mati a ra səwani, e yi a nata a e xa gbetin so a yiii. Nanara, Yudasi yi fərən fen fələ, a xa Yesu so e yiii.

*Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe
Matiyu 26.17-25, Luka 22.7-14, 21-23, Yoni
13.21-30*

¹² Buru Tetaren Sanla ləxə singena, yεxεe diin faxama ləxən naxan yi Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla saraxan na, xarandiine yi Yesu maxədin, e naxa, “I waxi a xən ma, nxu xa sa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla donseen nafala i xa minən yi?”

¹³ Awa, Yesu yi a nungu muxu firin ma e ye, a yi e rasiga, a naxa, “Ε siga taani, ε xəməna nde toma nən ige fəjən dəxi a xun ma, ε bira a fəxə ra. ¹⁴ A na so dənaxan yi, ε a fala mənna banxi kanna xa, ε naxa, ‘Karaməxə naxa, a xəjəe yigiyaden minən e nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla donse donna tiin dənaxan yi?’ ¹⁵ Nayi, a banxin yire gbeena nde yitama ε ra nən kore banxin kəe ra, a yitənxi ki fajı, ε xa donseen nafala en xa mənni.” ¹⁶ Xarandiine yi keli, e siga taani, e sa

feene birin li na alo Yesu a fala e xa kii naxan yi. E yi Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla donseen nafala.

¹⁷ Ninbanna to a li, Yesu nun a xarandii fu nun firinne yi fa. ¹⁸ E yi e degema waxatin naxan yi, Yesu naxa, “N xa nöndin fala ε xa, ε tan naxanye ε degema n fema, ε tan nde keden n yanfama nən.” ¹⁹ Xarandiine yi sunu han, e yi e bode maxödin fələ keden keden yeeen ma, e naxa, “N tan nan a ra ba?” ²⁰ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ε tan muxu fu nun firinna nde keden nan a ra nxu nun naxan nxu yiin nagodoma lenge kedenna kui yati! ²¹ N tan Muxuna Dii Xemən faxama nən alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, koni gbalon na kanna yee ra naxan n tan Muxuna Dii Xemən soma yamaan yii! A yi fisa nun hali na muxun mi yi bari nun mumε!”

Marigina ximenna fe

Matiyu 26.26-30, Luka 22.15-20, Kərenti Kaane Singena 11.23-25

²² E yi e degema waxatin naxan yi, Yesu yi burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a naxa, “Ε a tongo, n fati bəndən nan ito ra.”

²³ Na xanbi ra, a yi igelengenna fan tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii, e birin yi e min a ra. ²⁴ Yesu naxa, “N wunla ni ito ra n layirin xidima en tagi naxan xən. A minima muxu wuyaxi nan xa. ²⁵ N xa nöndin fala ε xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han n mən yi a min Alaa Mangayani.”

26 Na xanbi ra, e b̄tin ba,[‡] e siga Oliwi Geyaan fari.

Piyeri yi a mε Yesu ra

Matiyu 26.31-35, Luka 22.31-34, Yoni 13.36-38

27 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε birin ε mεma n na nεn, amasotø a sεbεxi Kitabuni, fa fala, ‘N xuruse rabaan faxama nεn, yεxεne birin yi xuya ayi.’[§] **28** Koni n na keli sayani, n sigama nεn ε yεe ra Galile yamanani.” **29** Piyeri yi a yabi, a naxa, “Hali bonne birin e mε i ra, n tan mi na ligε!” **30** Yesu yi a fala Piyeri xa, a naxa, “N xa jøndin fala i xa. To køεen na, benun dontonna xa wuga sanja ma firin, i yetena a falama nεn døxøna ma saxan a i mi n kolon.” **31** Piyeri yi a yabi a søbεen na, a naxa, “Hali en birin faxa, n mi a falε mumε, fa fala n mi i kolon!” Xarandiin bonne fan birin yi na fala.

Yesu yi Ala maxandi nakøni

Matiyu 26.36-46, Luka 22.39-46

32 E yi siga yirena nde yi naxan xili Getesemani. Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Ε døxø be, n tan xa sa Ala maxandi.” **33** Na xanbi ra, a Piyeri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra, a bøjøn yi raførø, a yi sunu. **34** A yi a fala e xa, a naxa, “N bøjøn nafrøxi han n faxa. Ε lu be, ε lu ε yεe ra yi.”

35 A yi a masiga ndedi, a yi bira bøxøni, a yi Ala maxandi alogo a xa nø na tørø waxatin makuyε a ra. **36** A yi Ala maxandi, a naxa, “N Fafe Ala,

[‡] **14:26:** E namunna nan yi a ra e xa b̄tin ba na sali waxatini fata Yaburin sorana nde ra keli Yaburin 113 han Yaburin 118 kui.

[§] **14:27:** Sakari 13.7 Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na. E na Yesu faxa, a xarandiine birin xuyama ayi nεn.

baba, i nœ feen birin ligε nœn. Tɔrɔya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama liga fɔ i tan sagona.” ³⁷ Na xanbi ra, a mœn yi xetε, a yi a xarandiine li xixɔnli. A yi a fala Piyeri xa, a naxa, “Simœn, i xiin nœn ba, i mi nœxi luye i yee ra yi hali waxatidi? ³⁸ E lu ε yee ra yi, ε yi Ala maxandi alogo ε nama bira tantanni. E niin waxœn feen fan koni ε fati bœnden sœnben mi na.”

³⁹ A mœn yi siga, a sa Ala maxandi, a mœn yi xetε na falane ma. ⁴⁰ A mœn yi xetε, a xarandiine li xiyε, bayo xixɔnla bata yi e suxu. E mi yi fa a kolon e a yabin naxan na. ⁴¹ A mœn yi xetε a saxandeni a yi a fala e xa, a naxa, “E mœn xima ba? E mœn ε matabuma ba? E a lu iki, waxatin bata a li! A mato, n tan Muxuna Dii Xemœn bata so hakε kanne sœnben bun ma iki. ⁴² E keli, en siga. Muxun naxan n yanfama, a n so yiini, a bata fa!”

Yesu suxu fena

Matiyu 26.47-56, Luka 22.47-53, Yoni 18.3-12

⁴³ A mœn yi fala tiini, Yudasi, Yesu a xarandii fu nun firinna nde yi fa, ganla biraxi a fœxœ ra saraxarali kuntigine nun sariya karamœxœnœ nun yamaan fonne naxanye rafa. Silanfanne nun gbengbetenne e yii.* ⁴⁴ Naxan yi a yanfama, na bata yi taxamasenna fala nun, a naxa, “N na muxun naxan sunbu, a tan nan na ra. E yi a suxu, kantan muxune yi siga a ra!”

⁴⁵ Yudasi yi a tinxin Yesu ra keden na, a naxa, “Karamœxœ!” A yi a sunbu. ⁴⁶ Nayi, e dutun Yesu ma, e yi a suxu! ⁴⁷ Muxun naxanye yi tixi na dexœn, na nde yi a silanfanna botin, a yi Saraxarali

---

* **14:43:** Silanfanna: Sofane yœngeso dœgœmania.

Kuntigi Singena konyin tunla s^εge a ma. ⁴⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E bata fa n suxudeni silanfanne nun gbengbetenne ε yii alo mafu tiin nan yi n na nun. ⁴⁹ N yi ε f^εma l^εx^ε yo l^εx^ε, n yi xaranna tima Ala Batu Banxini, ε mi n suxu. Koni a f^εre mi na f^ε Kitabuna falan xa kamali.”

⁵⁰ Na xanbi ra, xarandiine birin yi a rabeñin, e yi e gi. ⁵¹ Banxulanna nde yi biraxi Yesu f^εx^ε ra, a bitinganna nan tun yi mafilinfilinx^ε a ma. E yi a suxu, ⁵² koni a yi a dugin lu e yii, a ragenla yi a gi.

*Yesu Yahudiya mangane yetagi
Matiyu 26.57-68, Luka 22.54-55, 63-71, Yoni 18.13-14, 19-24*

⁵³ E yi Yesu tongo, e siga a ra Saraxarali Kuntigi Singena banxini. Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne nun sariya karam^εx^εne yi e malan na. ⁵⁴ Piyeri yi bira a f^εx^ε ra, koni e yi tagi kuya, han Saraxarali Kuntigi Singena tande ma. A d^εx^ε kantan muxune f^εma t^εen x^εn e maxaradeni. ⁵⁵ Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan birin yi kata sereyana nde fendeni Yesu xili ma alogo e xa a faxa. Koni e mi sese s^εt^ε. ⁵⁶ Muxu wuyaxi yi wulen seren ba Yesu xili ma, koni sereyane mi yi lanxi e bode ma.

⁵⁷ Muxuna ndee m^εn yi keli e wule sereni ito ba Yesu xili ma, e naxa, ⁵⁸ “N xu a xuiin mexi n^εn a falama, a naxa, ‘N na Ala Batu Banxini ito kalama n^εn adamadiine naxan nafalaxi, n yi gb^εt^ε ti soge saxan bun ma, adamadiine mi naxan tiyε.’” ⁵⁹ Koni hali ne fan, e sereyane mi lan e bode ma.

⁶⁰ Saraxarali Kuntigi Singen yi ti e birin yetagi, a Yesu max^εdin, a naxa, “Muxuni itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i x^εn ba?” ⁶¹ Koni Yesu mi fala

yo ti. Saraxarali Kuntigi Singen mən yi a maxədin, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na ba, Duban Kanna a Diina?”⁶² Yesu yi a yabi, a naxa, “A tan nan n tan na. Awa, ε birin n tan Muxuna Dii Xəmən toma nən dəxi Ala Sənbəmaan yiifanna ma. Ε yi n famatən to kundani keli kore.”⁶³ Saraxarali Kuntigi Singen yi a domani bə, a naxa, “En mako mi fa sereya yo ma sənən! ⁶⁴ Ε bata a xuiin mə a Ala rayelefuma. Ε mirixi a ma di?” E birin yi a yalagi, e naxa, a lan nən a xa faxa.⁶⁵ Ndee yi e dəgen namini fələ Yesu ma. E yi a yəen maxidi, e yi a bənbə, e naxa, “Nabiya falane ti!” Kantan muxune yi a suxu, e yi a bənbə.

Piyəri a məfena Yesu ra

Matiyu 26.69-75, Luka 22.56-62, Yoni 18.15-18, 25-27

⁶⁶ Piyəri yi dəxi tandem ma waxatin naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena walikə naxanla nde yi fa. ⁶⁷ A to Piyəri to a maxare, a yi a mato ki fəjni, a naxa, “I tan fan yi Yesu Nasareti kaan fəxə ra.”⁶⁸ Koni Piyəri yi a tandi, a naxa, “N mi a kolon i waxi naxan fala fe yi,” a siga tandem so dəen na. Nayi, dontonna yi wuga. ⁶⁹ Walikə naxanla to a to mənni, muxun naxanye yi tixi na, a mən yi a fala ne xa, a naxa, “A tan muxuna nde nan ito ra.”⁷⁰ A mən yi a matandi. Waxatidi danguxina, muxun naxanye yi tixi na, ne mən yi a fala Piyəri xa, e naxa, “A tan nde nan i tan fan na yati, amasətə Galile kaan nan i tan fan na.”⁷¹ Nayi, Piyəri yi a kələ dangane ra, a yi a fala e xa, a naxa, “N mi xəməni ito kolon ε naxan ma.”

⁷² Na waxatin yeteni dontonna mən yi wuga a firindeni, Yesu falan naxan ti, na yi rabira Piyeri ma, a naxa, “Benun dontonna xa wuga sanja ma firin, i a falama nən dəxəja ma saxan a i mi n kolon.” Nayi, a yi wuga fələ.

15

E siga Yesu ra Pilati fəma

Matiyu 27.1-2, 11-14, Luka 23.1-5, Yoni 18.28-38

¹ Subaxani saraxarali kuntigine nun yamaan fonne nun sariya karaməxəne nun kitisa yamaan birin yi a feen nagidi. E yi Yesu xidi, e yi a xali Pilati fəma. ² Pilati yi a maxədin, a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?” Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala.” ³ Saraxarali kuntigine yi Yesu kansun fe wuyaxi ra. ⁴ Nanara, Pilati mən yi a maxədin, a naxa, “I mi e yabin ba? A mato, e bata i kansun fe wuyaxi ra.” ⁵ Yesu mi tin fala yo tiyə. Pilati yi kabə na ma kati!

E Yesu faxa feen nagidi

Matiyu 27.15-26, Luka 23.13-25, Yoni 18.39-19.16

⁶ E yi darixi nən kasorasa keden bejinjə sali ləxəni, yamaan na naxan ma fe fala. ⁷ Na waxatini xəməna nde yi na naxan yi xili Baraba, a yi kasoni e nun muxu murutexin naxanye keli mangan xili ma, e faxan ti. ⁸ Yamaan yi fa Pilati mafan, a xa a dari feen liga e xa. ⁹ Pilati yi e maxədin, a naxa, “Ə waxi a xən ma n xa Yahudiyane mangan bejin ə xa?” ¹⁰ Amasətə a yi a kolon a saraxarali kuntigine Yesu soxi a yii xəxələnyaan nan ma.

¹¹ Koni saraxarali kuntigine yi yamaan nadin, alogo Pilati xa Baraba nan beñin. ¹² Pilati mən yi falan ti yamaan xa, a naxa, “E naxan xilima fa fala a Yahudiyane mangana, n xa nanfe liga a ra?” ¹³ E yi sənxɔ, e naxa, “A gbangban wudin ma!” ¹⁴ Koni Pilati yi e maxədin, a naxa, “A fe jaxin mundun ligaxi?” Koni e sənxɔn yi siga gboε ayi, e naxa, “A gbangban!” ¹⁵ Pilati yi tin a xa yamaan nafan feen naba. Nanara, a yi Baraba beñin e xa. A yi yamarin fi a Yesu xa bulan, e yi a gbangban wudin ma.

Sofane yi Yesu magele
Matiyu 27.27-31 Yoni 19.2,3

¹⁶ Yamana kanna sofane yi Yesu xali yamana kan banxini, sofane ganla birin yi e malan. ¹⁷ E yi doma mamiloxin nagodo a ma,* e wudi yii jnali kanne dənbə kəmətin na mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna. ¹⁸ E yi lu a magelε, e naxa, “I xənyε, Yahudiyane mangana!” ¹⁹ E yi tamina nde tongo, e lu a bənbə a xunna ma, e yi e dəgen namini a ma, e yi e xinbi sin a yetagi, e a binya mageleni. ²⁰ E to yelin a magelε, e doma mamiloxin ba a ma e mən yi a maxidi a gbee dugine yi. Na xanbi ra, e yi siga a ra a gbangbandeni wudin ma.

E yi Yesu gbangban wudin ma
Matiyu 27.32-44, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27

²¹ E yi lan xəməna nde ra naxan yi xili Simən Sirəni kaana, Alesandire nun Rufu fafe. A yi kelima xəen ma siga taani. E yi a karahan a xa Yesu faxa wudin tongo. ²² E yi siga Yesu ra han na

---

* **15:17:** Doma mamiloxin findixi mangane domaan na. E fa a mangayaan nan magelema.

yireni dənaxan xili Gologota, naxan bunna nəen, “xun xəri yirena.” ²³ E yi mirihi nun manpaan basanxin so Yesu yii alogo a xa a min, nde yi ba tərəyaan na, koni a mi tin a rasuxə. ²⁴ Awa, e yi a gbangban wudin ma, e yi masənseñna ti lan a dugine yitaxun feen ma. ²⁵ E yi a gbangban wudin ma soge raxənxən waxatini. ²⁶ E yi a kansun kədin səbə fa fala “Yahudiyane Mangan nan ito ra.” ²⁷ E yi mujade firin gbangban wudine ma Yesu fəma, keden a yiifanna ma, keden a kəmenna ma.

²⁸ Kitabuna falan bata kamali nayi, a naxa, “A yate nən alo fe nəxi rabane.” ²⁹ Dangu muxune yi a makonbi e yi e xunni maxa, e naxa, “Ee! I tan naxan Ala Batu Banxin kalama, i yi a ti soge saxan bun ma, ³⁰ awa, iki, godo i keli wudin kəe ra, i yi i yetə rakisi!” ³¹ Saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne fan yi Yesu magele na kiini, e yi a fala e bode xa, e naxa, “A bata bonne rakisi, koni a mi nəe a yetə rakise! ³² Nxu xa Alaa Muxu Sugandixina, Isirayila mangan to gode iki keli wudin ma alogo nxu xa dənkəleya a ma!”

Muxun naxanye yi gbangbanxi wudin ma a fəma, ne fan yi a makonbi han!

Yesu faxa fena

Matiyu 27.45-56, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30

³³ Dimin yi so yiren birin xun na yanyi tagini han se din waxatin yi maso. ³⁴ Na waxatini, Yesu yi gbelegbele a kon xuini lengben, a naxa, “Eli, Eli, lama sabakitani?” Na bunna nəen fa fala, “N ma Ala, n ma Ala, i n nabəñinxı nanfera?”[†]

[†] **15:34:** Yaburi 22.2

³⁵ Muxuna ndee yi tixi na yi, na ndee yi a xuiin me, e naxa, “E tuli mati, a Nabi Eli xilima!” ³⁶ E tan nde yi dugi dungin tongo, a siga a giyε, a sa a sin minse muluxunxini, a yi a so wudin xun na, a yi a ti Yesu xa. A yi a lan Yesu dεen ma, a naxa, “A mamε, nxu xa a to xa Nabi Eli a ragode keli wudin koe ra!”

³⁷ Yesu yi a xuini te fangan na, a faxa.

³⁸ Dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bø firinna ra, følø a xunna ma han a labena.

³⁹ Sofa Kuntigin naxan yi tixi wudin yetag i nun, na yi Yesu xuiin me, a yi a faxa kiin to, a naxa, “Alaa Dii Xemən nan yi a ra yati!”

⁴⁰ Naxanla ndee yi tixi wulani, e a matoma. Mariyama Magadala kaan yi ne ye nun, e nun Mariyama, Yaki xuri nun Yose nga e nun Salome. ⁴¹ Ne nan yi biraxi a føxø ra Galile yamanani nun a malideni. Naxalan wuyaxi gbeteye fan yi na naxanye fan fa a føxø ra Yerusalen taani.

Yesu maluxun fena

Matiyu 27.57-61, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42

⁴² Ninbanna bata yi a li. Yuma løxøn nan yi a ra Matabu Løxøn nan yi na xøtøn bode. ⁴³ Yusufu Arimate kaan yi fa, muxu gbeen nan yi a ra kitisane malanni, naxan fan yi Alaa mangayaan mamema, na yi susu sigε Pilati fεma a maxødinden Yesu binbina fe ma. ⁴⁴ Pilati na me waxatin naxan yi fa fala a Yesu bata faxa, a yi tørena na falan na. A sofa kuntigin xili, a yi a maxødin xa Yesu bata faxa. ⁴⁵ Pilati to sofa kuntigina falan me, a yi yamarin fi, a e xa Yesu binbin so Yusufu yii. ⁴⁶ Yusufu yi kasangenna sara, a yi a binbin nagodo, a yi

a kasangen, a sa a maluxun gaburun na fanye kui gexini alo faran yili. Na xanbi ra, a g̊em̊e gbeen makutukutu gaburun d̊e ra. ⁴⁷ Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bona, Yose nga, ne yi a matoma e Yesu sa d̊enaxan yi.

16

Yesu keli fena sayani

Matiyu 28.1-8, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-10

¹ Matabu Loxən to dangu, Mariyama Magadala kaan nun Mariyama, Yaki nga nun Salome yi latikənənna sara alogo e xa sa a sa Yesu binbin ma. ² Xatin xətənni sogen te waxatini, e yi sigama gaburu d̊eñ na, ³ e yi e bode maxədin, e naxa, “Nde g̊em̊en makutukutuma, a yi a ba gaburun d̊e ra en xa?” ⁴ E fa e yeeñ nakelə, e yi a to a g̊em̊en bata yi makutukutu, a ba gaburun d̊e ra. Na g̊em̊en yi gbo han! ⁵ E yi so gaburun kui, e banxulan doma fixe kanna nde to dəxi yiifanna ma, e gaxu kati!

⁶ A yi a fala e xa, a naxa, “E nama gaxu, e Yesu Nasareti kaan nan fenma naxan gbangban wudin ma. A mi be, a bata keli sayani! E a sa be nin. ⁷ Koni e siga, e sa a fala a xarandiine nun Piyeri xa, e naxa, ‘A sa e lima Galile yamanani, e sa a toma nən na yi, alo a fala e xa kii naxan yi.’ ” ⁸ E kui fuxin yi siga e giye keli gaburun kui, e xuruxurunma. Koni e mi sese fala muxu yo xa amasətə e yi gaxuxi han!

*Yesu yi mini kənənni Mariyama Magadala kaan
xa*

Matiyu 28.9-10, Yoni 20.11-18

⁹ Yesu to keli sayani xatin subaxani, a mini Mariyama Magadala kaan nan singe xa kənənni,

a ninan soloferen kedi naxan fɔxɔ ra. ¹⁰ Mariyama yi sa na xibarun nali Yesu fɔxɔrabirane ma, naxanye yi wugama Yesu jan feen na. ¹¹ Awa, e to a mɛ a Yesu niin mɔn bata bira a yi, a Mariyama bata a to, e mi la a ra.

*Yesu yi a yetε yita a xarandii firin na
Luka 24.13-35*

¹² Na xanbi ra, Yesu yi a yetε yita e tan muxu firinna nde ra kii gbεtε yi kiraan xɔn ma, e yi sigan tima burunna ra waxatin naxan yi. ¹³ E yi xεtε, e sa na fala bonne xa, koni e mi la e ra.

*Yesu yi a xarandiine xe
Matiyu 28.16-20, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23,
Kewanle 1.6-8*

¹⁴ Na xanbi ra, Yesu yi mini kɛnɛnni xarandii fu nun kedenne xa, e yi e dɛgema waxatin naxan yi. A yi e maxadi e dɛnkɛleyatareyaan nun e bɔjɛ xɔdɛxɛyana fe ma amasɔtɔ naxanye a to a niini, e mi la ne ra. ¹⁵ A yi a fala e xa, a naxa, “E siga dunuja yiren birin yi, ε n ma falan Xibaru Fajin kawandin ba daala birin xa. ¹⁶ Naxan na dɛnkɛleya, a rafu igeni, na kisima nɛn. Xa naxan mi dɛnkɛleya, na yalagima nɛn. ¹⁷ Naxanye na dɛnkɛleya, e taxamasenni itoe ligama nɛn n xinli: E jinanne kedima nɛn, e yi xui gbεtε nɛnɛne fala, ¹⁸ e yi sajine suxu e yiine ra, e dabarin don, sese mi liga e ra. E yiin sama nɛn furetɔne ma, e yi e rakɛndɛya.”

*Yesu te fena ariyanna yi
Luka 24.50-53, Kewanle 1.9-11*

¹⁹ Marigi Yesu yelin falan tiyε e xa waxatin naxan yi, a te ariyanna yi a sa dɔxɔ Ala yiifanna

ma. ²⁰ E yi siga kawandin badeni yiren birin yi.
Margin yi walima e xɔn, a yi a falan sɛnbɛ so
taxamasenne ra.

Kisin Kiraan Kitabuna

**The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.
La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin
Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers
de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la
Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012**

**Copyright du text: © 2012—Traducteurs Pionniers de
la Bible. Cette création est mise à disposition selon le
Contrat Paternité-Pas d'Utilisation Commerciale-Pas
de Modification 3.0 Unporteddisponible en ligne**

**<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> ou
par courrier postal à Creative Commons, 171 Second
Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.**

copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

..

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78